

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / sosionomi

Matti Kurko

MATALAN KYNNYKSEN PALVELUOHJAUKSEN EDELLYTYKSET JA KE-
HITTÄMISMAHDOLLISUUDET

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaaliala

KURKO, MATTI

Matalan kynnyksen palveluohjauksen edellytykset ja kehittämismahdollisuudet

Opinnäytetyö

66 sivua

Työn ohjaaja

Lehtori Ari Vesanen

Toimeksiantaja

Voi hyvin nuori! -hanke

Toukokuu 2012

Avainsanat

syrjäytyminen, hyvinvointi, palveluohjaus, etsivä nuorisotyö

Opinnäytetyö toteutettiin osana Voi hyvin nuori! -hanketta. Sisäasiainministeriön mukaan maamme tämän hetken suurin sisäisen turvallisuudenuhka on syrjäytyminen. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin matalan kynnyksen palveluohjauksen edellytyksiä ja uusia toimintamalleja sen kehittämiseen ja toteuttamiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää uusia tapoja toteuttaa matalan kynnyksen palveluohjausta Kouvolassa. Tietoa haettiin muun muassa alan kirjallisuudesta, tutkimuksista, ajankohtaisista hankkeista ja Suomen lainsäädännöstä.

Kouvolassa toimii nuorten neuvonta- ja tietopiste Majakka, jonka aukioloajat ovat suppeat. Sen kuusi sivutoimipistettä sijaitsevat nuorisotaloilla. Kouvolan kaupungin Internet-sivuilla toimii Pulmakulma-sivusto. Perusnuorisotyöhön kuuluvat nuorisotilat ja -talot, kouluissa tehtävä nuorisotyö ja verkkonuorisotyö.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin tarkemmin neljää uuden matalan kynnyksen palveluohjauksen toimintamallia. Ne olivat ABC kohtaa nuoria -hanke, Lempäälän Ohjaamo, Vantaalla Ohjaus- ja tukikeskus Kipinä ja Walkers-Hubu-bussi. Näitä kaikkia toimintamalleja yhdisti monialaisen yhteistyön hyödyntäminen etsivässä nuorisotyössä. Toimintamallien avulla on tehty ehdotuksia, miten uusia toimintatapoja voisi kehittää Kouvolan matalan kynnyksen palveluohjauksen toteuttamiseksi.

Kouvolassa Majakan toimintaa tulisi keskittää palvelukeskukseksi, josta nuoria saa itselleen apua, neuvoa ja tukea. Majakan toimintaan voidaan jatkossa integroida eri toimialoja, jotka toimivat nuorten parissa. Palvelujen keskittämisen avulla voidaan paremmin vastata erilaisten nuorien tarpeisiin. Eri viranomaisten tekemän monialaisen yhteistyön avulla saadaan tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista. Lisäksi monialaisen yhteistyön avulla saadaan synnytettyä säästöjä.

Etsivän nuorisotyön osuutta nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tulee parantaa. On tärkeää, että nuoret kohdataan siellä, missä he ovat.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

KURKO, MATTI

Case Management and Development Opportunities of
Low-Threshold Services

Bachelor's Thesis

66 pages

Supervisor

Ari Vesanen, Senior Lecturer

Commissioned by

Voi hyvin nuori! -Project

May 2012

Keywords

social exclusion, welfare, case management, outreach youth
work

The study was created as a part of national Voi hyvin nuori! –project. According to Ministry of the Interior, the biggest internal security threat in Finland is exclusion. This study examined the case management and new approaches for the development and implementation of the low-threshold services. The aim of the study was to find out new ways of delivering a low-threshold case management in Kouvola. Information was searched through literature, studies, current projects and the Finnish legislation.

There is counseling and information point Majakka in Kouvola that works for young people but the opening hours are limited. The six branch offices are located in youth centers. There is also Pulmakulma-site at Kouvola City's website. The basic youth work includes youth facilities - and the houses, school-based youth work and youth work network. This work examined four different case management models which were the ABC kohtaa nuoria -project, Ohjaamo in Lempäälä, Supervise- and support center Kipinä in Vantaa and Walkers-Hubu-Bus. All these models were combined with multi-disciplinary co-utilization of outreach youth work. Operating models have been proposed how the new procedures could be developed in Kouvola concerning low- threshold services.

Majakka activities in Kouvola should be concentrated on the service center where young people may have help, counseling and support. Majakka can be further integrated into the activities of the various industries that work with young people. Centralization of services encounters better the different needs of young people. The various authorities' multi-disciplinary co-operation will provide information on the growth of young - and living conditions. In addition, cross-sectoral co-operation can generate savings.

The outreach youth work should be increased in order to prevent exclusion. It is important that the young are faced in places where they are.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	TAVOITTEET	8
2.1	Voi hyvin nuori! -hanke	8
2.2	Opinnäytetyön tavoite	9
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	10
3.1	Tutkimuskysymykset	10
3.2	Tutkimusmenetelmä	10
4	SYRJÄYTYMINEN JA HYVINVOINTI	13
4.1	Syrjäytymisen historia	13
4.2	Vaihtoehdot syrjäytymiselle	16
4.3	Syrjäytyminen nuorten kokemana	17
4.4	Hyvinvoinnin määritelmä	20
4.5	Erik Allardtin hyvinvointiteoria	20
4.6	Nuorten hyvinvointi	21
4.7	Nuorten fyysinen ja psyykinen terveys	22
4.8	Nuorten hyvinvointi Kymenlaaksossa	23
5	MATALAN KYNNYKSEN PALVELUOHJAUS	25
5.1	Mitä on matala kynny?	25
5.2	Palveluohjauksen määritelmä	25
5.3	Palveluohjauksen mallit	26
6	PERUSTELUT NUORISOLAIN MUUTOKSELLE JA KESKEISET MUUTOKSET	28
6.1	Etsivä nuorisotyö	34
6.1.1	Historia ja tausta	34
6.1.2	Etsivän nuorisotyön tehtävät	34
6.1.3	Etsivän nuorisotyön menetelmät	36

6.1.4 Etsivä nuorisotyö Kouvolassa	39
6.2 Monialainen yhteistyö	40
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	41
7.1 Kouvolan nuorten palvelut	41
7.1.1 Nuorisopalvelut	41
7.1.2 Kouvolan nuorten tukipalvelut	46
7.2 Uudet matalan kynnyksen palvelut muualla Suomessa	49
7.2.1 ABC kohtaa nuoria -hanke	49
7.2.2 Walkers-Hubu-bussi	49
7.2.3 Ohjaus- ja tukikeskus Kipinä	50
7.2.4 Lempäälän Ohjaamo	51
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	53
9 POHDINTA	56
LÄHTEET	60

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tilaus tuli Voi hyvin nuori! -hankkeesta, jonka tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymistä. Tarkoituksena on löytää uudenlaisia keinoja ja toimintamalleja syrjäytyneiden nuorten tavoittamiseksi.

Nuorten aikuisten syrjäytyminen on noussut keskustelun aiheeksi 2000 -luvulla. Monen eri hallituksen tehtävänä on ollut nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Nykyinen hallitus on nostanut sen yhdeksi osaksi hallitusohjelmaansa. (Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma – kärkihankkeet ja vastuu 2011.) Huolestuttavana asiana voidaan pitää sitä, miten yhä useampi nuori aikuinen syrjäytyy yhteiskunnan ulkopuolelle tavalla tai toisella. Asiantuntijoiden arviot syrjäytyneiden nuorten aikuisen määrästä ovat hyvin erilaisia. Arviot ovat vaihdelleet aina 15 000:sta 100 000:een saakka, riippuen mistä näkökulmasta syrjäytymistä tarkastellaan (Vainio 2011). Pahimmillaan syrjäytyneitä nuoria aikuisia on yhden kaupungin verran.

Sisäasiainministeriön (2011) mukaan maamme tämän hetken suurin sisäisen turvallisuudenuhka on syrjäytyminen. Syrjäytymisestä aiheutuvat kulut ovat yhteiskunnan kannalta merkittäviä menoerä. Vuodessa yksi syrjäytynyt nuori maksaa n. 28 000 euroa yhteiskunnalle (Männikkö 2011). Yhtenä tehokkaana tapana tavoittaa syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat nuoret aikuiset on etsivä nuorisotyö, joka tavoitti vuoden 2010 aikana lähes 11 000 nuorta aikuista. Tällä hetkellä valtion avulla tuettua etsivää nuorisotyötä tehdään 223 kunnassa ympäri Suomea. Tämä määrä kattaa 70 % maamme kunnista. (Aaltonen 2011.)

Opinnäytetyössä tarkastellaan matalan kynnyksen palveluohjauksen edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia Kouvolassa. Kehittämismahdollisuuksia on haettu muualla Suomessa käytössä olevista hankkeista ja toimintamalleista.

2 TAVOITTEET

2.1 Voi hyvin nuori! -hanke

Kymenlaaksossa on käynnistetty Voi hyvin nuori! -hanke, joka tutkii 16 – 29 -vuotiaiden nuorten aikuisten hyvin – ja pahoinvoinnin rakenteita sekä edistää näiden nuorten aikuisten hyvinvointia että vähentää syrjäytymistä. Hanke on Tekesin Innovaatiot sosiaali- ja terveystalouden ohjelman rahoittama. Hankkeessa mukana ovat Kymenlaakson ammattikorkeakoulun lisäksi Tekes, Kotkan, Kouvolan ja Haminan kaupungit, Itä-Suomen Sotilasläänin, Siviilipalvelukeskus, Kaakkois-Suomen Sosiaalipsykiatrinen yhdistys, Sotek, Ekamin media- ja kulttuurityöpaja sekä Pietarin valtion yliopiston sosiologian laitos. Tämän hankkeen tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveystalouden järjestelmän kykyä tukea nuorten aikuisten hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskunnassa. (Pekkola 2009, 50.)

Voi hyvin nuori -hanke keskittyy vähäiselle huomiolle jääneisiin nuoriin aikuisiin ja heidän mahdollisuuksiinsa kiinnittyä yhteiskuntaan tuottavana yksikkönä. Hankkeen avulla on tarkoituksena selvittää nuorten integroitumista yhteiskuntaan. Tämän avulla on mahdollista saada selvitys siitä millainen sosiaalistumisprosessi on nuorilla. Samalla tarkastellaan sitä, ovatko sosiaalistumisen mahdollisuudet väylät lisääntymässä vai kaventumassa. (Pekkola 2009, 5.)

Nuorten aikuisten tilanteeseen vaikuttaa tällä hetkellä Kymenlaaksossa taloudellinen rakennemuutos. Vaikutukset kohdistuvat eri ryhmiin, kuten koulutus- ja ikäryhmiin tai maahanmuuttajiin, toisistaan poikkeavasti. Voi hyvin nuori -hankkeen tuottama tieto auttaa julkista sektoria reagoimaan muutokseen. Samalla alueelliset erityispiirteet luovat mahdollisuuden tuottaa kansallisestikin merkittävää tietoa. Hanke tulee hyödyttämään siten sekä Kymenlaakson palvelujen kehittämistä, että kansallista hyvinvointia koskevaa keskustelua. Kouvolan kaupungilla on tarkoituksena löytää ratkaisuja syrjäytymiskiirteen ehkäisyyn. (Pekkola 2009, 31).

2.2 Opinnäytetyön tavoite

Tämä opinnäytetyö tarkastelee nuorten hyvinvointia ja pahoinvointia positiivista näkökulmaa korostaen. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan matalan kynnyksen palveluohjauksen edellytyksiä ja uusia toimintamalleja sen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella erilaisia käytäntöjä matalan kynnyksen palveluohjauksen toteuttamisesta Suomessa ja tuottaa uutta tietoa näistä kehittämismahdollisuuksista Voi hyvin nuori! -hankkeelle. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää uusia tapoja toteuttaa matalan kynnyksen palveluohjausta Kouvolassa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymysten avulla vastataan opinnäytetyöni ja Voi hyvin nuori! -hankkeen tavoitteisiin. Ensimmäisen kysymyksen avulla pyrin luomaan kuvan siitä minkälaisia palveluita syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten käytössä tällä hetkellä on. Näistä palveluista haen tietoa Kouvolan alueelta.

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on löytää uudenlaisia toimintamalleja tai käytäntöjä toteuttaa matalan kynnyksen palveluita Kouvolan alueella. Tähän kysymykseen haen tietoa muiden kuntien palveluista ja käynnissä olevista hankkeista. Tietoa tulen hakemaan tutkimuksista, kirjoista, artikkeleista ja käynnissä olevista hankkeista.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

- Minkälaisia palveluita syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa oleville nuorille tarjotaan Kouvolassa?
- Minkälaisia uusia matalan kynnyksen palveluita syrjäytymisvaarassa oleville nuorille muualla Suomessa tarjotaan?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tarkastelen opinnäytetyössäni aluksi nuorten syrjäytymistä ja hyvinvointia ilmiönä. Kirjallisuuden avulla on pyritty tarkastelemaan opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä kuten syrjäytyminen, hyvinvointi ja etsivä nuorisotyö. Syrjäytyminen on laaja ja moninainen ilmiö, ja sille on vaikea antaa yhdenlaista määritelmää. Tämän takia syrjäytymistä on pyritty käsittelemään mahdollisimman laajasti huomioiden myös nuorten näkökulman. Tietoa on haettu alan kirjallisuudesta, ajankohtaisista hankkeista ja tutkimuksista. Hyvinvointi on laaja käsite, ja sitä on käsitelty hyvinvointiteorian, alan kirjallisuuden ja nuorten hyvinvoinnista tehtyjen tutkimusten avulla. Kuten syrjäytymi-

sen niin myös hyvinvoinnin kanssa on nuorten näkökulma huomioitu tiedon hakemisessa.

Nuorisolain muutos oli keskeinen asia ja siihen haettiin perusteluita Hallituksen esityksestä. Keskeisiä asioita tässä muutoksessa olivat etsivä nuorisotyö ja monialainen yhteistyön lisääminen, joita on käsitelty opinnäytetyössä omina kappaleinaan.

Kouvolan tämänhetkisiä palveluita nuorille on haettu Internet-lähteistä, jotta ne olisivat mahdollisimman ajan tasalla olevia. Opinnäytetyön tekemisessä on haastateltu Kouvolan etsivän nuorisotyön työntekijöitä, jotta saataisiin selville miten etsivää nuorisotyötä Kouvolassa toteutetaan.

Uusia toimintamalleja on haettu muissa kaupungeissa toimivista malleista sekä ajankohtaisista hankkeista. Hankkeet ja toimintamallit on valittu hakemalla Internetin kautta tietoa eri kunnissa ympäri Suomea toteutettavasta nuorten matalan kynnyksen palveluohjauksen eri toimintatavoista. Samalla on tarkasteltu erilaisia tapoja toteuttaa etsivää nuorisotyötä. Osa hankkeista löytyi alan kirjallisuuteen tutustumalla.

Tietoa haettiin Internet-lähteiden lisäksi muun muassa sosiaaliportista, kirjastojen tietokannoista, alan kirjallisuudesta sekä manuaalisti alan ammattilehdistä. Hakusanoina Internetin hakupalvelujen avulla sekä kirjastojen tietokannoissa käytin syrjäytymistä, nuorten hyvinvointia, etsivää nuorisotyötä, matalan kynnyksen palveluohjausta, nuorten syrjäytymisen ehkäisyä, syrjäytyneiden nuorten tavoittamista ja näiden hakusanojen yhdistelmiä.

Hankkeet ja toimintamallit, joita tarkastelen opinnäytetyössäni tarkemmin, ovat samansuuntaisia monella tapaa. Näitä voisi pitää opinnäytetyöhön valittujen toimintamallien sisäänottokriteereinä. Näiden kaikkien toimintamallien tavoitteena on nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toimintamalleissa ketään nuoria ei rajata palvelun ulkopuolelle sen perusteella, mikä nuoren syrjäytymisen uhka on, vaan kaikki toimintatavat ovat pikemminkin ennaltaehkäisevää nuorisotyötä. Yhtenä valintakriteerinä pidin sitä, että toimintamallin tuli tapahtua siellä, missä nuoret ovat. Jotta toiminta olisi todella matalan kynnyksen toimintaa, toiminnan tulisi olla nuoria lähellä. Sen lisäksi valitsin toimintamallin sen perusteella, että niiden täytyi jollain tapaa toteuttaa moniammatillista

yhteistyötä uuden nuorisolain hengessä. Muutamissa näistä toimintamalleista toteutettiin lisäksi kiinteää yhteistyötä eri hallinnonalojen välillä

Hankkeet ja palvelujen järjestämistä koskevat toimintamallit, joita tässä opinnäytetyössä tarkastelin tarkemmin, ovat:

- ABC kohtaa nuoria! -hanke, jota alettiin toteuttamaan 2010 ja siihen valikoitui mukaan 14 ABC-liikennemyymälää ympäri Suomea. Hankkeen tavoitteena on lisätä ABC-liikennemyymälöiden henkilöstön osaamista nuorten kohtaamisessa. Nuorten ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta voidaan parantaa, kun tunnistetaan nuorten kokoontumisien syy ja miten haasteellisia tilanteita voidaan ennakoida. ABC -liikennemyymälöiden lähiympäristöön luodaan eri tahoista koostuva yhteistyöverkosto.
- Walkers-Hubu -bussi on projekti, joka käynnistyi 2011 keväällä ja loppuu vuoden 2013 lopussa. Bussi liikkuu kesällä Helsingissä ja muulloin ympäri pääkaupunkiseutua. Projektin tarkoituksena on kehittää nopean reagoinnin mallia. Tämän mallin avulla on mahdollista vaikuttaa nuorten aiheuttamiin alueellisiin ilmiöihin sekä parantaa monialaista yhteistyötä.
- Ohjaus- ja tukikeskus Kipinä on matalan kynnyksen toimintamalli ja se toimii Vantaalla. Kipinän tarkoituksena on varmistaa, että nuori saa peruskoulun päättymisen jälkeen tukea ja ohjausta elämänsuunnitteluun. Kipinän toiminnassa otettiin jo alussa huomioon moniammatillinen yhteistyö.
- Lempäälän Ohjaamon tarkoituksena on auttaa nuoria eri elämäntilanteissa ja palveluiden nivelvaiheissa sekä palveluiden saavuttamisessa. Tämän toimintamallin avulla on mahdollista parantaa monialaista yhteistyötä. Lempäälän Ohjaamo aloitti toimintansa vuonna 2009.

4 SYRJÄYTYMINEN JA HYVINVOINTI

4.1 Syrjäytymisen historia

Suomeen syrjäytymisen käsite on tullut 1970-luvun lopulla ruotsalaisesta työttömyystutkimuksesta. Syrjäytymisestä alkoi esiintyä keskustelua kuitenkin vasta 1980-luvulla. Ruotsalaisesta työttömyystutkimuksesta peräisin oleva sana *utslagning* otettiin mukaan sosiaalipoliittiseen huono-osaisuustutkimukseen, joka pyrki näyttämään hyvinvointivaltion toimintoihin liittyviä puutteita. Käsite jäi nopeasti arkikielen sanaksi ja sitä alkoivat käyttää niin tutkijat kuin media sekä tavalliset kansalaiset. Käsitteen laajan soveltamisalan ja sisällöllisen epämääräisyytensä vuoksi siitä tuli suosittu termi, jota käytettiin useammin yhteiskuntapoliittisena iskulauseena kuin erityisenä yhteiskuntatieteellisenä käsitteenä. (Silander 2007, 135.)

Käsitteenä syrjäytyminen ei ole yksiselitteinen ja sille on annettu useita erilaisia määritelmiä. Syrjäytymisellä tarkoitetaan sekä prosessia, joka tuottaa syrjäytymistä, että syrjäytynyttä asemaa. (Helne 2002, 7.) Syrjäytyminen voi tapahtua vähittäisenä sivuun joutumisena tai rajuna pudotuksena elämän keskeisistä elinehdoista. Kun nuoren huono tai heikko asema muuttuu pysyväksi tilaksi yhteiskunnassa, voidaan puhua syrjäytyneestä asemasta. Prosessissa tilanne muuttuu hyvästä huonoksi tai vaikeaksi. Nuoren jääminen ilman työtä tai koulutusta tunnistetaan yleensä vaara- tai riskitilanteeksi ja ne edeltävät heikkoon asemaan joutumista. Tässä tilanteessa nähdään prosessin lopputuloksen tuottavan syrjäytymisen tilan ja syrjäytymisen aseman. Tällöin ollaan tekemisissä niiden nuorten kanssa, jotka ovat ajautuneet prosessin loppupäähän ja ovat joko joutuneet, siirretty tai ajautuneet syrjäytyneiksi. (Juhila 2006, 55 - 57.)

Syrjäytyminen voidaan nähdä huono-osaisuutena, jossa yhdistyvät pitkäaikainen ja usein toistuva työttömyys, toimeentuloon ja elämänhallintaan liittyvät ongelmat sekä syrjäytymisenä yhteiskunnan osallisuudesta. Näiden päällekkäisten ongelmien kautta siitä voi muodostua eräänlainen huono-osaisuuden kierre. (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 2007, 18 - 19.) Syrjäytymisellä voidaan tarkoittaa myös tilannetta, jossa joudutaan sivummalle sosiaalisista suhteista, vaikuttamisesta ja vallan käytöstä, mahdollisuudesta osallistua työhön, kulutukseen ja yhteisölliseen toimintaan. Syrjäytyminen voi koskettaa yksilöä tai kokonaista ryhmää. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 11-12.)

Syrjäytymisen käsitettä on arvosteltua sen laaja-alaisuuden takia. Ongelmaksi se muodostuu, kun sillä halutaan kuvata laajempaa ilmiötä. Tällöin siitä voi seurata erottelukyvyn menettäminen ja se olettaa kaikkien syrjäytyneiden olevan samanlaisia. Muita käytössä olevia termejä syrjäytymis-käsitteen rinnalla on ollut mm. poispudonneet, uloslyödyt, poissuljetut, marginalisoituminen ja polarisoituminen. (Lagström 2011, 7.)

Syrjäytymisen käsite ei ole välttämättä hyvä myöskään nuorille, koska se on leimaava ja se tulkitaan usein negatiivisena. Sen nähdään tuottavan toivottomuutta ja näköalattomuutta ja sen takia siitä on haluttu päästä eroon. (Aaltonen 2011b, 17.) Syrjäytymisen käsite korvattiin nuorisolaissa sosiaalisen vahvistamisen käsitteellä. Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorille suunnattuja palveluita, joiden avulla voidaan vahvistaa elämäntaitoja ja vähentää syrjäytymistä. (Nuorisolaki 2006/72, 7§.) Tarkoituksena oli saada ymmärrys siihen, että jokainen nuori tarvitsee sosiaalista vahvistamista. Joku nuori saattaa tarvita sitä enemmän ja toinen taas vähemmän. (Aaltonen 2011b, 17.) Nuorisolaissa (2006, 2§) halutaan korostaa nuoren aktiivista kansalaisuutta ja tasa-arvoa. Tässä on havaittavissa selkeä siirtyminen syrjäytymiskäsitteestä kohti hyvinvoinnin käsitettä.

Järvikosken & Härkäpään (2004, 137) mukaan syrjäytymistä voidaan kuvailla seuraavanlaisilla indikaattoreilla:

- Keskeytynyt koulutus tai matala koulutustaso
- Ahdas asunto ja siihen liittyvä puutteellisuus varustetasossa
- Taloudelliset vaikeudet, kuten pienituloisuus tai toimeentulotuen saaminen
- Huono terveydentila tai pitkäaikaiset sairaudet
- Elämänhallinnan ongelmat
- Ystävien ja luottamuksellisten ihmissuhteiden puuttuminen sekä hankalien ihmissuhteiden esiintyminen
- Työttömyys tai ennenaikainen eläke.

Järvinen ja Jahnukainen (2001, 133 - 135) ovat kuvanneet syrjäytymisen prosessimallin, jonka lähtökohtana on luoda teoreettinen yksilötason syrjäytymiskehitystä kuvaava malli. Prosessimalli perustuu Jyrkämän (1986), Takalan (1992) ja Jahnukaisen (2001) tutkimuksiin. Mallin lähtökohtana on elämänkaarellisuus, jonka ottaminen mu-

kaan prosessin kuvaukseen tuottaa hierarkkisen tasomallin, jossa syrjäytyminen käsitteellistetään huono-osaisuuden syveneväksi jatkumoksi. Prosessin on katsottu alkavan jo usein varhaislapsuudessa, jolloin lapset omaksuvat ne perusvalmiudet – asenteet, arvot ja toiminnan mallit – joiden viitoittamina he aikuistuvat ja sijoittuvat yhteiskuntaan.

Järvinen ja Jahnukainen (2001, 133 - 134) ovat määrittäneet omaan malliinsa viisi tasoa. Ensimmäisellä tasolla ongelmia esiintyy koulussa tai kotona. Ongelmia voi olla myös molemmissa samaan aikaan. Kodin taustat ja varhaislapsuuden elinolot määrittävät hyvin pitkälle sen, miten lapsi sopeutuu kouluympäristöön ja minkälainen koulumenestyminen on sekä minkälaiselle koulutusuralle lapsi myöhemmin valikoituu. Mikäli kodin ja koulun kulttuurit ovat kovin etäällä toisistaan, saattaa lapsella olla vaikeata sopeutua koulun asettamiin vaatimuksiin. Koulu ei onnistu tasaamaan oppilaiden välisiä eroja, jotka johtuvat erilaisista lähtökohdista. Oppimisvaikeudet ja sopeutumattomuus koulussa ennakoivat yleensä epäonnistumisen kierrettä, joka voi ilmetä siirtona erityisluokalle tai jopa oppivelvollisuuden keskeyttämisenä.

Seuraavalla tasolla koulu keskeytyy tai epäonnistuu. Koulutuksella on suuri merkitys nuoren elämänsä kannalta. Nuoren kohdalla peruskoulussa epäonnistuminen on yhteydessä siihen, että nuori jää ammattikoulutuksen ja lukion ulkopuolelle. Nuoren aikuisen kouluttamattomuuteen ja työttömyyteen vaikuttavat monet erilaiset tekijät eri elämänvaiheissa. Yhtenä syynä voi olla aiempi huono-osaisuus, joka johtaa tähän tilanteeseen. Aikuisena tämä kasautunut huono-osaisuus voi olla riski, joka näkyy heikentyneenä elämänhallintana ja kasautuneina ongelmina. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 133 - 134.)

Kolmannella tasolla tämä johtaa heikkoon tai epävarmaan asemaan työmarkkinoilla. Nuorelle aikuiselle työttömyys tarkoittaa taloudellisia ongelmia sekä pitkittyessään aiheuttaa riippuvuuden hyvinvointivaltiota. Tällöin prosessimallissa on edetty neljännelle tasolle. Pitkäaikaisen työttömyyden on katsottu johtavan sekä rikollisuuteen että päihdeongelmiin. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 133 - 134.)

Ulkomailla on käyty keskustelua alaluokkaistumisesta ja nuorten työttömien osuudesta tämän uuden alaluokan syntymisessä. Tällä tarkoitetaan työttömyyden ja hyvinvointivaltion riippuvuutta aiheuttavien rakenteiden seurauksena syntyneeseen työkieltei-

syyteen, joka näkyy sosiaalietuksien väärinkäyttönä ja laittomuuksille rakentuvana elämäntapana. Tämän ilmiön tueksi ei ole esitetty riittävästi tutkimustietoa. Monet tutkijat ovat hyljänneet ajatuksen, koska se syyllistää työttömiä. (Järvinen & Jahnukainen 200,134).

Viimeisellä huono-osaistumisen tasolla, joka nähdään syrjäytymisenä, ovat erilaiset elämänhallinnan ongelmat ja riippuvuudet sekä sairaudet. Nämä asiat voivat yhdessä rikollisuuden kanssa johtaa siihen, että joutuu vankilaan tai hoitolaitossijoitukseen. Tässä kohtaa yksilöä yhteiskuntaan yhdistävien siteiden määrä on monilta osin katkennut. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 133.)

4.2 Vaihtoehdot syrjäytymiselle

Yhtenä vaihtoehtona syrjäytymis-käsitteelle voisi olla se, että luovutaan kielteisistä määrittelyksistä ja keskitytään uusiin näkökulmiin. Tässä korostuu syrjäytymistä vastustavien prosessien tarkastelua. Syrjäytymisen prosessissa voi tilanne muuttua hyvästä huonoksi ja vastakkainasettelussa etsitään niitä asioita, joilla riskialtis ja heikko tilanne muuttuu hyvään suuntaan. (Laine ym. 2010, 15.)

Vastakkaistarkastelun tarkoituksena on pyrkiä hyödyntämään syrjäytyminen-käsitteen monimerkityksisyyttä ja purkamaan sitä toista kautta. Syrjäytymisen prosessien tarkempi tarkastelu auttaa havaitsemaan sen, että syrjäytyminen tapahtuu monenlaisten toisiinsa kietoutuneiden valta- ja määrittelysuhteiden ketjussa. Samalla syrjäytyneiden asemassa alkaa hahmottua erilaisuutta. Huonossa asemassa olevan tilanteessa voi olla jotain erityistä ja merkittävää, jota aiemmin ei ole huomattu, koska huomio on kiinnittynyt vain tiettyihin syrjäytymisen puoliin. (Laine ym. 2010, 16.)

Koko syrjäytymisen ilmiö voidaan kyseenalaistaa. Maailma elää jatkuvassa muutoksen tilassa ja ihmisten elämäntilanteet ja elämänkulut ovat muuttuneet. Tämän takia on tarpeetonta määritellä sitä, mikä on normaalia ja keskivertoista elämää. Tänä päivänä voi olla tietoinen elämäntapaan liittyvä valinta, että vetäytyy marginaaliin ja syrjään. Kaikkien tavoitteena ei ole elämä, joka rakentuu palkkatyön ja kulutuskeskeisyyden ympärille. Tämän päivän tarkastelut ovat osoittaneet sen, että ihmisillä on lisääntyviä mahdollisuuksia tehdä ja valita erilaisia elämäntapaan liittyviä ratkaisuja vaikeissakin olosuhteissa. (Laine ym. 2010, 16.)

Liittäminen on keskeisin syrjäytymisen vastakäsite. Syrjäytyminen yleensä purkaa yhteisöllisiä siteitä, kun taas liittävät prosessit pyrkivät vahvistamaan sosiaalisia suhteita ja kiinnittymään yhteisöihin. Syrjäytymisen vastaista työtä voidaan tehdä erilaisilla toimenpiteillä ja ajattelutavoilla, jotka auttavat tuomaan sivuun joutuneita ihmisiä takaisin yhteisöihin. (Laine ym. 2010, 16.)

Syrjäytymistä tulisi lähestyä myös ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Tällöin sitä tulisi tarkastella syrjäytymisprosesseja ennakkoivasta näkökulmasta. Ennaltaehkäisyn tarkoituksena on pyrkiä tunnistamaan syrjäytymistä aiheuttavia tekijöitä sekä määritellä toimintoja, joiden avulla voidaan puuttua haavoittuvassa asemassa olevien ihmisyhmien asemaan. (Laine ym. 2010, 17.)

4.3 Syrjäytyminen nuorten kokemana

Nuorisobarometrissä tutkittiin vuonna 2009 nuorten omia käsityksiä siitä, mistä nuorten syrjäytyminen voisi johtua. Nuorten omien arvioiden mukaan ystävien puute ja huono seura koettiin suurimmiksi asioiksi, mistä syrjäytyminen yleensä johtuu. Päihitteet koettiin yhtenä suurena syynä syrjäytymiselle. Enemmistö kyselyyn vastanneista nuorista oli sitä mieltä, että syrjäytyminen johtuisi työpaikan tai koulutuksen puutteesta. Vähemmistö vastanneista oli sitä mieltä, että rahan tai harrastuksen puute olisi syynä syrjäytymiselle. (Myllyniemi 2009, 125.)

Kyselystä selvisi myös se, että kaksi kolmesta nuoresta näki syrjäytymisen johtuvan omasta halusta. Yhtä moni nuori näki sen johtuvan omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä. Nuoret miehet näkivät yleisesti syrjäytymisen johtuvan yksilön ominaisuuksista. Nuorten käsityksiä on mitattu Nuorisobarometrien avulla vuodesta 1998 lähtien. Aiempien kyselyiden perusteella voidaan todeta, että suurinta osaa selvitetystä syrjäytymisen syistä voidaan pitää merkityksettöminä. Ainoa poikkeus on epäterveelliset elämäntavat, jotka ovat lievässä kasvussa syrjäytymistä selitettäessä. Muilta osin suunta on laskeva riippumatta siitä ovatko kyseessä yksilön omat ominaisuudet vai yhteiskunta ja sen rakenteet. (Myllyniemi 2009, 128.)

Vuoden 2009 Nuorisobarometrissä oli mukana ensimmäistä kertaa kysymyksiä, joiden tarkoituksena oli mitata yhteisöllisten siteiden ja moraalisten yhteisöjen heikkoutta tai puutetta, joka keskittyy sosiaaliseen luottamukseen ja epäluottamukseen. Sen tarkoi-

tuksena oli saada sosiaalisen luottamuksen kaltainen ilmiö helposti mitattavaan muotoon. Tutkimuksessa oli kahdeksan kysymystä tämän mittaamiseen. Kaksi kolmesta nuoresta oli sitä mieltä, että useimmat ihmiset ovat valmiita valehtelemaan oman etunsa vuoksi. Sosiaalisen luottamuksen vähäisellä määrällä on vahva yhteys siihen näkemykseen, jonka mukaan sosiaaliturva passivoi ihmiset ja vie halun yrittämiseen. Tämä tulkitaan usein kyynisesti niin, että ihmiset yrittävät lähinnä saada omaa hyötyä järjestelmästä. Sosiaalinen epäluottamus näkyy tänä päivänä hyväksyvänä asenteena nettipiratismia kohtaan. (Myllyniemi 2009, 128 - 132.)

Vuoden 2009 Nuorisobarometrin mukaan useat hyvinvointitutkimukset osoittavat sen, että luottamuksen sosiaalisiin suhteisiin menettäneet ihmiset ovat heikompia ja haavoittuvampia kuin muut. Tämä näkyy heikentyneenä stressinsietokykynä ja sairastumisena muita helpommin. Sosiaalinen epäluottamus selittää osaltaan sitä, miten joillekin ongelmat kasaantuvat ja ketkä jäävät elämään yhteiskunnan tukien varaan omien vaikeuksien kanssa. Luottamuksella toisiin ihmisiin on yhteys kyselyn muihin muuttujiin ja nuorten kohdalla se näkyy tulevaisuudenuskona. Jos nuoren sosiaalinen luottamus on heikkoa, niin hän on huolissaan omasta jaksamisestaan työelämässä tulevaisuudessa. Samalla heidän usko omaan työllistymiseen on muita heikompi ja uskovat työnsaannin olevan vaikeampaa. Nuorella, jolla on eniten luottamusta muihin ihmisiin, on eniten uskoa oman sosiaalisen aseman nousuun tulevaisuudessa. (Myllyniemi 2009, 128 - 132.)

Työttömien selviytymistä koskevan tutkimuksen mukaan vain pieni osa työttömistä päätyi huono-osaisuuden pahenevaan kierteseen. Tutkimuksessa selvitettiin erikseen sitä, mikä erottaa selviytyjät ja muut toisistaan. Tämän avulla huomattiin, että mitä vähemmän työtön luottaa muihin ihmisiin, sen todennäköisemmin hän sairastuu ja syrjäytyminen pahenee. Toisin sanoen työtön ihminen, jolla on sosiaalisiin suhteisiin liittyvää luottamusta enemmän, hän jaksaa ja voi paremmin. Tämä yhteys oli tutkimuksen mukaan merkittävä niin psyykkisten kuin somaattisten oireiden kohdalla. Sosiaalinen luottamus selittää siis työttömien selviytymistä kuin työssäkäyvien terveyttä ja väestön kuolleisuutta. (Myllyniemi 2009, 128.)

Myrskylän (2011, 3) tutkimuksen mukaan syrjäytyminen näyttäisi olevan erityisesti nuorten miesten ongelma. Vuonna 2010 syrjäytyneistä nuorista oli kaksi kolmasosaa miehiä. Pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevista nuorista miehistä syrjäytyneitä oli 15 %. Suurin syrjäytymisongelma on kuitenkin niillä miehillä, jotka ovat pelkän peruskoulutuksen varassa ja vieraskielisiä. Heistä syrjäytyneitä oli joka kolmas. Vaikka miesten ja naisten välinen ero näyttää suurelta, niin vielä suurempi ero tulee kantaväestön ja vieraskielisten nuorten välillä.

Maahanmuuttajataustaisia nuoria on lähes neljännes syrjäytyneistä nuorista. Kuitenkin maahanmuuttajamiesten riskit ovat melkein kolminkertaisia, jos heitä verrataan kantaväestöön kuuluviin kouluttamattomiin miehiin. Vieraskielisiä kouluttamattomia syrjäytyneitä nuoria oli joka kolmas, niin vastaavasti kantaväestöön kuuluvista nuorista syrjäytyneitä oli joka kahdeksas. (Myrskylä 2011, 4.)

Syrjäytyminen näyttäisi olevan ongelma, joka liittyy myös maahanmuuttoon ja kotouttamiseen. Nuoren maahanmuuttajataustaisen on huomattavasti vaikeampi päästä työ- ja koulutusmarkkinoille kuin kantaväestön. Maahanmuuttajat ovat pääosin nuoria aikuisia, jotka etsivät työ- ja/tai opiskelupaikkaa. Suurin osa heistä elää yksin vaimon tai perheen tuomaa turvaa. Syrjäytymisriski on suurimmillaan asunnottoman maahanmuuttajan ja perheeseen kuuluvan naisen kohdalla. (Myrskylä 2011, 4.)

Maahanmuuttajaperheiden naisten pääseminen työmarkkinoille on joko todella vaikeaa, tai sitten he eivät itse halua työhön. Tosin kotiin jääminen voi kuulua heidän kulttuuriin, vaikka heillä ei olisi lapsia. Kulttuurierot voivat omalta osin vaikeuttaa vieraskielisten naisten hakeutumista työmarkkinoille tai työttömiksi työnhakijoiksi. Maahanmuuttajista valtaosa on nuoria aikuisia. Suomeen muuttavien maahanmuuttajien määrä on vuodessa noin 20 000, joka tarkoittaa ulkomaalaisväestön kaksinkertaistumista tällä vuosikymmenellä. (Myrskylä 2012, 5.)

Myrskylän (2012, 5) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien määrän kasvu ja vieraskielisten nuorten moninkertainen riski syrjäytyä tulisi huomioida. Jotta syrjäytymistä voitaisiin torjua, tulisi maahanmuuttajanuorten tehokkaampaan kotouttamiseen sekä ohjaamiseen koulutukseen ja työmarkkinoille panostaa jatkossa enemmän.

4.4 Hyvinvoinnin määritelmä

Ihmisen hyvinvointia ei voida tiivistää yhteen määritelmään tai indikaattoriin, vaikka molempia on ollut käytössä useita. Hyvinvointi on monen tekijän muodostama kokonaisuus, johon vaikuttaa keskeisesti ihmisten erilaisuus ja elämänkaaren erilaiset vaiheet. Hyvinvointiin katsotaan kuuluvan seuraavanlaisia asioita kuten terveys, toimeentulo, asuminen, puhdas ympäristö, turvallisuus, itsensä toteuttaminen ja läheiset ihmissuhteet. (Hyvinvointi 2015 –ohjelma, 7.)

Loppujen lopuksi hyvinvoinnissa on kysymys yksilön omakohtaisesta kokemuksesta. Tämän vuoksi siihen kuuluu erilaisia asioita ja niiden merkitys vaihtelee ihmisestä riippuen. Nuorelle itsensä toteuttaminen ja uudet kokemukset sekä kaverisuhteet nousevat usein tärkeämmäksi kuin turvallisuus ja huolenpito. (Hyvinvointi 2015 –ohjelma, 7.)

Hyvinvoinnin mittaamiseen on kehitelty erilaisia mittareita. Tunnetuin näistä mittareista lienee bruttokansantuotetta mittaava mittari, joka mittaa hyvinvointia ainoastaan talouden näkökulmasta. OECD julkaisi äskettäin uuden hyvinvoinnin mittarin, jolla pyritään yhdentoista erilaisen kriteerin avulla mittaamaan hyvinvointia. Ensimmäisessä mittauksessa oli mukana kaiken kaikkiaan 40 maata ja Suomen sijoitus oli kahdeksas. Raportin mukaan hyvinvoinnin keskeinen edellytys on töissä oleminen. (How's Life? 2011.)

4.5 Erik Allardtin hyvinvointiteoria

Hyvinvointi tulisi nähdä tilana, jossa ihmisellä on mahdollisuus perustarpeiden tyydyttämiseen. Allardtin mukaan hyvinvointi määräytyy historiallisesti ja on määriteltävä uudestaan, kun elinolot muuttuvat. Hyvinvoinnin tarpeet Allardt on luokitellut kolmeen perusluokkaan: elintaso eli having, yhteisyyssuhteet eli loving ja itsensä toteuttaminen eli being. (Allardt 1976, 21, 38.)

Elintaso koostuu sellaisista tekijöistä, jotka turvaavat ihmisen fysiologiset tarpeet. Näitä tarpeita ovat esimerkiksi riittävät tulot, ravinto, asunto sekä terveys. Elintason tarpeet ovat ihmisen kannalta välttämättömiä ja hyvinvoinnin kannalta perustavia. Edellä mainittujen tarpeiden lisäksi voidaan mukaan ottaa koulutus ja työllisyys. Elin-

tason voidaan katsoa kuuluvan puutostarpeisiin, koska sillä on yleensä yläraja. Tyydytetyiksi tarpeet tulevat siinä vaiheessa, kun yläraja on saavutettu. Ylärajana voidaan pitää esimerkiksi tulotasoa tai terveyttä. Yhteisyyssuhteilla ja itsensä toteuttamiselle ei ole olemassa ylärajaa ja sen vuoksi nämä kuuluvat kehitystarpeisiin. (Allardt 1976, 39–42.)

Yhteisyyssuhteet pitävät sisällään ihmisen tarpeen solmia sosiaalisia suhteita sekä kuulua yhteisöön. Sosiaalisten suhteiden avulla ihminen saa osakseen rakkautta ja tuntee olevansa pidetty sekä kokee, että hänestä huolehditaan. Yksilöllä on täten mahdollisuus rakastaa ja pitää muista sekä osoittaa huolenpitoa toisia ihmisiä kohtaan. Allardtin tuo esille yhteisyyden symmetrisyyden, joka tarkoittaa rakkauden antamista sekä sen saamista. Samalla yhteisyys toimii voimavarana, joka mahdollistaa yksilön toteuttaa myös muita arvoja. (Allardt 1976, 42–43.)

Itsensä toteuttamisella on kaksi näkökulmaa, positiivinen ja negatiivinen. Positiivisella näkökulmalla tarkoitetaan yksilön persoonallista kasvua ja sitä, miten hän integroituu yhteiskuntaan. Negatiivisella puolella tarkoitetaan yksilön syrjäytymistä sekä vieraantumista yhteisöstä. Itsensä toteuttaminen on jaoteltu pienempiin osatekijöihin, joita ovat korvaamattomuus, status, tekeminen sekä yksilön mahdollisuus poliittisen osallistumiseen. Korvaamattomuus merkitsee sitä, että yksilöä pidetään ainutkertaisena persoonana. Status viittaa siihen, että yksilö saa osakseen arvostusta. Tekemisillä tarkoitetaan yksilön mahdollisuuksia vapaa-aikaan ja harrastuksiin. (Allardt 1989 Konun 2002, 19–20 mukaan.)

4.6 Nuorten hyvinvointi

Valtioneuvoston tarkoituksena on päättää vuoden 2011 loppuun mennessä uudesta Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmasta. Uuden Lapsi- ja nuorisopolitiikan ohjelman valmistelussa, vuosien 2012 – 2015 ajalle, on tarkoitus kuulla nuorten mielipiteitä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Allianssi ry tutkivat Nuorten Paneeli 2011-kyselyn avulla nuorten omia ajatuksia ja näkemyksiä. Kyselyn tavoitteena oli tuottaa tietoa päättäjille nuorten omia näkemyksiä, siitä mitkä asiat ovat heille tärkeitä ja mistä koostuu hyvinvointi. Lisäksi tavoitteena oli saada lisättyä nuorten omien mielipiteiden osuutta päätöksenteossa. Kysely toteutettiin 9.5.2011 - 20.5.2011 välisenä aikana ja siihen pystyi vastaamaan sähköisesti internetissä. Kaikkiaan 833 nuorta vastasi ky-

selyyn. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomen ja ruotsin kielen lisäksi englannin kielellä. (Isoaho 2011, 1–3.)

Kyselyn yhtenä osana oli selvittää nuorten hyvinvoinnin lähteitä. Sen avulla oli tarkoituksena saada selville, mistä nuorten hyvinvointi koostuu ja minkälaisia asioita nuoret pitävät tärkeinä. Näitä selvitettiin kaksiosaisen kysymyksen avulla. Vastauksia tuli melkein 2000 kappaletta ensimmäisen osan kahteen kysymykseen. Toisessa osassa tarkoituksena oli laittaa hyvinvoinnin lähteitä tärkeysjärjestykseen. Vastauksista 86 prosenttia muodosti viiden suurimman ryhmän. Tämän kyselyn perusteella nuorten hyvinvointia tuottavia asioita oli perhe, kaverit ja ystävät, harrastukset, koulu sekä terveys. (Isoaho 2011, 17–20.)

4.7 Nuorten fyysinen ja psyykkinen terveys

Suomalaisen Lääkäriseura Duodecimin koollekutsuman konsensuskokouksen mukaan valtaosa nuorista arvioi oman terveydentilansa hyväksi. Tämän suhteen ei ole muutosta tapahtunut viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Kuitenkin samaan aikaan ylipainoisten nuorten osuus on kasvanut tasaisella vauhdilla. Tämän hetkisten tutkimusten perusteella ylipainon lisääntyminen on nuorten keskuudessa tasaantunut. Tämä suunta on hyvä, koska lihavuudella on useita haittavaikutuksia. Nämä haittavaikutukset kohdistuvat nuorten ruumiilliseen terveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin. (Nuorten hyvin- ja pahoinvointi 2010, 7.)

Mielenterveyshäiriöt ovat nousseet keskeiseksi uhkaksi nuorten terveydelle. Joka viides nuori kärsii mielenterveyteen liittyvästä häiriöstä. Tyypillisiä häiriöitä nuorella ovat mieliala-, ahdistus-, ja käytöshäiriöt sekä päihteisiin liittyvät häiriöt. Nuorella voi olla useita samanaikaisia mielenterveyshäiriöitä samaan aikaan. (Nuorten hyvin- ja pahoinvointi 2010, 7.)

Nuoruusiän mielenterveyshäiriöt ovat kaksi kertaa yleisempiä kuin lapsuudessa. Varhaisnuoruuden mielenterveyshäiriöt ovat yleisempiä pojilla kuin tytöillä, mutta varsinaisesta nuoruusiästä lähtien tytöt sairastavat poikia enemmän. Asuinpaikalla on väliä, koska kaupungissa asuvat sairastavat mielenterveyshäiriöitä maalla asuvia enemmän. Mielenterveyshäiriöt ovat yleisempiä alemmissa sosiaaliryhmissä kuin ylemmissä. Varhaisnuoruuteen kuuluvat yleisemmin tarkkaavuus- ja käytöshäiriöt ja nuoruus-

ikään tavallisesti kuuluu ahdistuneisuus-, mieliala- ja päihdehäiriöt. Yleensä mielen-
terveyshäiriön jatkuminen aina aikuisikään saakka on sitä todennäköisempää, mitä va-
kavampi häiriö on kyseessä. (Nuorten hyvin- ja pahoinvointi 2010, 8.)

Nuoren elämässä erilaiset siirtymävaiheet kehityksessä ja elämänmuutokset voivat ol-
la haavoittuvuuden kannalta, juuri niitä riskikohtia, joissa alttius psyykkisille oireille
kasvaa. Psyykkinen terveys rakentuu monen tekijän kautta. Nuoren psyykkistä terve-
yttä suojaavia tekijöitä ovat sosiaalinen tuki, riittävän sitoutuneet huolenpitosuhteet,
kiintymyssuhteet ja hyvä kohtelu sekä nuoren omat ongelmanratkaisutaidot ja elä-
mänhallintakeinot. (Nuorten hyvin- ja pahoinvointi 2010, 7.)

4.8 Nuorten hyvinvointi Kymenlaaksossa

Kouvolan kaupungilla on nuorten työtoimintaa selvittävä työryhmä, jonka tarkoituk-
sena on kuvata nuorten työtoimintaa ja työpajatoimintaa sekä niihin liittyvien palve-
luiden nykytilaa ja todettuja puutteita näissä palveluissa. Työryhmä kokoontui vuoden
2011 aikana viisi kertaa erilaisilla kokoonpanoilla. Selvitystä oli valmistelemassa
edustaja sivistyspalveluista, työpajatoiminnasta, nuorisotoimesta, OTE-nuorten työpa-
jasta, aikuissosiaalipalveluista, työtoiminnasta, työvoiman palvelukeskuksesta, aikuis-
sosiaalityöstä sekä erityisryhmien asumispalveluista. (Kouvolan kaupungin nuorten
kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten työpajatoiminnan esiselvitys.)

Työryhmän mukaan vain kaksi nuorta, jotka olivat päättäneet perusasteen, jäi ilman
opiskelupaikkaa tai muuta suunnitelmallista toimintaa vuoden 2011 syksyllä. Kevään
2011 yhteishaussa jäi 300 nuorta ensisijaisen toiveen ulkopuolelle. Näistä nuorista
valtaosa oli välivuoden pitäneitä tai jo aiemmin tutkinnon suorittaneita. Koko maan al-
le 25-vuotiaiden nuorten työttömyysaste on tällä hetkellä yli 30 000 ja tästä Kymen-
laakson osuus on 2130. Kouvolassa on elokuun 2011 tilaston mukaan nuoria työttömiä
603. Tämä ei kerro kuitenkaan välttämättä totuutta siitä kuinka paljon syrjäytyneitä
nuoria on, koska kaikki nuoret eivät ole työnhakijoina. Tilastokeskuksen mukaan syr-
jäytymisvaarassa olevia nuoria, jotka eivät ole työnhakijoina, on jo enemmän kuin
työttöminä olevia nuoria. (Kouvolan kaupungin nuorten kuntouttavan työtoiminnan ja
nuorten työpajatoiminnan esiselvitys.)

Etsivällä nuorisotyöparilla oli vuoden 2010 aikana 62 nuorta ohjauksessa ja vuoden 2011 elokuuhun mennessä heitä oli 65 nuorta. Arviolta vuonna 2011 asiakkuuksia tulee olemaan noin 100. Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria tulee myös sosiaalitoimen puolelle lisää. Kouvolassa toimeentulotukea hakevien nuorten määrä kasvoi 148 uudella asiakkaalla. (Kouvolan kaupungin nuorten kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten työpajatoiminnan esiselvitys.)

5 MATALAN KYNNYKSEN PALVELUOHJAUS

5.1 Mitä on matala kynnyks?

Matalan kynnyksen määritelmänä voidaan pitää sellaisia palveluita ja toimintamalleja, jotka ovat lähellä nuoria ja helposti saatavilla. Tämä auttaa nuorta löytämään palvelun, jos se sijaitsee lähellä muita nuoren käyttämiä palveluita. (Lappalainen-Lehto, Romu & Taskinen 2008, 186.) Matalan kynnyksen palveluita ja malleja voivat kuntien lisäksi tarjota myös kolmannen sektorin toimijat ja seurakunnat. Yhtenä tunnusmerkkinä matalan kynnyksen paikoille on se, ettei nuori tarvitse lähetettä käyttääkseen kyseistä palvelua. Tällä vaikutetaan siihen, että nuori itse voi varata ajan tai tulla suoraan kyseiseen palveluun. Matalan kynnyksen palveluita tulisi voida käyttää anonymisti. Tällä voitaisiin madaltaa asiakkaan kynnystä puhua omista asioistaan ja saada tietoa häntä auttavista palveluista. Usein matalan kynnyksen palvelut ovat käyttäjilleen maksuttomia. (Matalan kynnyksen palvelut 2012.)

Matalan kynnyksen palvelut rinnastetaan usein kohderyhmiin, joita on vaikea tavoittaa. Jotkut matalan kynnyksen palvelut voivat olla sisällöltään sellaisia, ettei niiden pariin edes hakeuduta aktiivisesti. Matalan kynnyksen palvelu näytetään yleensä sellaisena toimintana, johon nuoren on helppo hakeutua. Nuoren omat voimavarat ja motivaatio voi olla vähäistä käyttää palvelua. Tietyille kohderyhmälle tarkoitettu matalan kynnyksen palvelu on palveluntarjoajalle haasteellinen, koska asiakaskunta voi olla heterogeenistä ja heidän palvelut eivät ole verrattavissa toisiinsa. Palveluntarjoajan tulee tuntea oma kohderyhmä hyvin ja huomioida heidän tarpeet. Tämän johdosta matalan työn edellytykset ja periaatteet vaihtelevat kohderyhmän mukaan. (Kaakinen, Törmä, Huotari & Inkeroinen 2003, 59-60.)

5.2 Palveluohjauksen määritelmä

Suomen lainsäädäntö ei määrittele palveluohjausta laisinkaan. Tästä johtuen palveluohjauksesta on käytössä hyvin erilaisia määritelmiä riippuen siitä, onko halu kuvata palveluohjaajan ja asiakkaan välistä suhdetta, palvelujärjestelmien keskellä tapahtuvaa palveluohjaajan toimintaa, hänen toimintaa rakenteellisten muutosten aikaansaamiseksi ja asiakasryhmän tilanteen parantamiseksi vai hänen toimintaan joka sijoittuu asiakkaan elämismaailman ja viranomaisten systeemimaailman rajavyöhykkeellä. (Suomi-

nen & Tuominen 2007, 13.) Erilaisilla asiakasryhmillä on omat tärkeät painotuksensa, jotka he tuovat mukanaan määrittelyyn. Yhdistävänä tekijänä kaikissa määritelmässä on kuitenkin se, että palveluohjaajan päämiehenä ja toimeksiantajana toimii asiakas. Suominen ja Tuominen (2007, 13) ovat lyhyesti määritelleet palveluohjauksen olevan asiakkaan todellista kohtaamista ja hänen mahdollisimman itsenäisen elämän tukemista.

5.3 Palveluohjauksen mallit

Suomisen ja Tuomisen (2007, 31) mukaan palveluohjaus voidaan jakaa kolmeen erilaiseen malliin.

Ensimmäisessä palveluohjaus mallissa, jota kutsutaan perinteiseksi tai yleiseksi, ei korosteta palveluohjaajan ja asiakkaan välistä suhdetta, koska asiakassuhde ei ole terapeutin eikä kuntouttava. Tässä mallissa palveluohjaaja toimii asiantuntijana, jonka tehtävänä on osata ja hallita palvelujärjestelmä sekä ohjata asiakasta tarpeellisten palveluiden piiriin. Palveluohjaajan tehtäviin kuuluu hoitosuunnitelmien teko, palveluiden linkittäminen ja koordinoiminen sekä yhteydenpito asiakkaan muihin palveluntuottajiin. Koska työ ei vaadi intensiivistä asiakassuhdetta, voi palveluohjaajalla olla asiakkaita jopa viisikymmentä. (Suominen & Tuominen 2007, 31.)

Toinen on voimavarakeskeinen palveluohjaus malli, jossa korostetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Tämän mallin tarkoituksena on keskittyä asiakkaan omiin voimavaroihin ja korostaa asiakkaan omien tavoitteiden toteuttamisen tärkeyttä. Taka-alalla ovat asiakkaan ongelmat tai sairaudenkuva. Palveluohjaaja toimii asiakkaan kumppanina ja edunvalvoja. Siihen kuuluu tukeminen ja neuvonta, jotka ovat tämän mallin tärkeitä osatekijöitä. Tämän takia asiakkaan ja palveluohjaajan suhde korostuu vielä enemmän tässä mallissa. Mallissa keskitetään huomiota myös niihin rakenteellisiin tekijöihin, jotka voivat vaikeuttaa tai hidastaa asiakkaan kuntoutumista. (Suominen & Tuominen 2007, 32.)

Kolmas on intensiivinen palveluohjaus, jonka tunnetuin muoto on ns. kliininen case management. Mallissa lähdetään sellaisesta olettamuksesta, että asiakkaalla on vaikea tilanne, joka vaatii intensiivisen työotteen ja tämän takia palveluohjaajan asiakasmäärän tulee olla hyvin pieni. Kliinisessä case managementissa palveluohjaajan rooli on

sekä asiakkaan tukemista että motivointia. Tässä mallissa palveluiden ja suunnitelmiin yhteensovittaminen ja linkittäminen on tärkeää. Asiakas ja palveluohjaaja toteuttavat yhdessä omia hoito- ja kuntoutumistoimenpiteitä. Palveluohjaaja voi vastata kriisi-interventioista, harjoitella sosiaalisia taitoja sekä osallistua asiakkaan perheen tukemiseen. (Suominen & Tuominen 2007, 33.)

Palveluohjausprosessi sisältää yleisen käsityksen mukaan viisi vaihetta (Suominen & Tuominen 2007, 40). Prosessi alkaa asiakkaiden valikoinnilla ja jatkuu asiakkaan palvelutarpeen arvioinnilla, jonka jälkeen on palveluiden suunnittelu ja järjestäminen. Prosessin ajan suoritetaan palvelutavoitteiden toteutumisen seuranta ja tarvittaessa niissä tehdään korjauksia. Alun valikoinnilla palvelut pyritään kohdentamaan niitä eniten tarvitseville. Palveluita suunniteltaessa ja järjesteltäessä jaetaan kaikille osallisille vastuualueet ja järjestetään tukea myös mukana oleville vapaaehtoisille. (Suominen & Tuominen 2007, 40.) Lopetusvaihe on haasteellinen huolimatta siitä, että asiakkaat kokevat itsenäisyyden ja riippumattomuuden positiivisena asiana. Turvattomuuden tunnetta voidaan vähentää ottamalla palveluohjaussuhteen kesto puheeksi jo prosessin alussa sekä mahdollisuuteen uudelleen aktivoimiseen asiakkaan niin halutessa. (Suominen & Tuominen 2007, 43.)

6 PERUSTELUT NUORISOLAIN MUUTOKSELLE JA KESKEISET MUUTOKSET

Vuoden 2011 alusta tuli voimaan laki nuorisolain muuttamisesta (2010/693). Sen tarkoituksena oli lisätä nuorisolakiin (2006/72) monialaista yhteistyötä ja etsivää nuorisotyötä määrittelevät pykälät. Näiden muutosten tarkoituksena on selventää monialaisen viranomaisyhteistyön tehtäviä, monialaisen yhteistyön määrittely, etsivän nuorisotyön tehtäviä sekä nuorten tietojen luovuttamiseen liittyviä asioita. (Lybeck & Wallden 2011, 25). Aaltosen (2011 b, 17) mukaan näiden pykälien tarkoituksena on luoda sellaiset välineet ja toimintarakenteet, joilla voidaan parantaa nuoren kasvua ja elinoloja sekä sosiaalista vahvistamista.

Yhteiskunnan tehtävänä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen. Suomessa tapahtuva väestörakenteen ja elatussuhteen muutos edellyttävät myös nuorten yhteiskunnallista osallisuutta. Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden varmistamisen kannalta, olisi tärkeää turvata nuorten aktiivinen osallistuminen, koulutukseen ja työhön pääseminen sekä pyrkiä ehkäisemään mahdollinen syrjäytyminen. Aikaisempien vuosien aikana toteutetut nuorten julkisen sektorin palveluiden kehittämishankkeet ovat osoittaneet, että ongelmat keskittyvät nuorten auttamisessa eri hallinnonalojen puutteelliseen yhteistyöhön, nuorten palveluihin pääsemiseen sekä nuorten auttamiseen liittyviin menetelmiin. (HE 2010, 3.)

Nuorien parissa olevat toimijat, ovat sitoutuneet usein vain oman osaamisensa kehittämiseen. Tästä johtuen työ pohjautuu sektorikohtaiseen tietoon, eikä se ota huomioon laajempaan kokonaiskuvaa koskien nuorten kasvu- ja elinoloja. Tämä kokonaiskuvan kannalta välttämätön tieto on usein sirpaloitunutta. Viranomaistenyhteistyössä edellytetään tämän takia uudenlaisia toimintatapoja, joita ovat sekä yhteistyö että palveluiden tavoitettavuus. (HE 2010, 3.)

Nuori voi tarvita useita julkisia palveluita eri elämänvaiheissa. Oppivelvollisuusikä turvaa nuorelle mahdollisuuden päästä tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Nuoren huoltajat ovat myös velvoitettuja huolehtimaan hänestä. Merkittävä muutos tapahtuu nuoren elämässä, kun oppivelvollisuusikä loppuu. Tämän jälkeen nuoren täytyy itse olla aktiivinen ja hakeutua asiakkaaksi tarvitsemaansa palveluun. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä koskien on havaittu, että ne nuoret, jotka eivät tunne palveluita tarpeeksi tai joiden aktiivisuus on heikentynyt, jäävät usein niitä vaille. Mikäli palvelun saami-

nen jää nuoren oman heikentyneen aktiivisuuden varaan on mahdollista, että syrjäytymisriski kasvaa. Yhteiskunnan monimutkaistuminen on omalta osaltaan heikentänyt palveluiden nopeaa löytämistä ja nuorten hakeutumista niihin. Mitä aiemmassa vaiheessa nuorta voidaan auttaa, sitä enemmän voidaan säästää henkisiä ja taloudellisia resursseja. (HE 2010, 3.)

Nuorten hyvinvointipalveluiden saatavuus ja oikeanlainen kohdentaminen edellyttävät eri sektoreille jakautuneen tiedon kokonaisvaltaista, samanaikaista ja arvioitua tarkastelua paikkakunnan nuorten kasvu- ja elinoloista. Useissa kehittämishankkeissa on perustettu monialaisia viranomaisverkostoja tai -ryhmiä, mutta ne ovat jääneet usein mi-
ten lyhytikäisiksi, koska hankkeen päättymisen jälkeen ei tehtäviä ole määritelty henkilöstön toimenkuvaan eikä verkoston toiminnan johtamisesta ole sovittu. Tästä syystä monialainen ja hyväksi käytännöksi todettu toiminta edellyttää sen asettamista viranomaistehtäväksi. Tällä tavoin voidaan edistää nuorten näkökulman huomioonottamista palveluita kehitettäessä. (HE 2010, 3.)

Nuorten yhteiskunnallista osallisuutta voidaan kunnassa parantaa nuorisopolitiikan avulla. Jotta nuorten kasvu- ja elinoloja saataisiin parannettua edellyttää se monialaisen yhteistyön tekemistä kaikkien niiden viranomaisten kesken, jotka tarjoavat nuorille palveluja. Yhteiskunnassa on hyvin monenlaisia esteitä monialaisen viranomaisyhteistyön tekemiselle. Näitä esteitä ovat toimivallan ja vastuunjaon epäselvyydet, salassapitosäännösten tulkinnalliset eroavaisuudet sekä avoimen yhteistyöasenteen, osaamisen ja johtamisen puute. (HE 2010, 4.)

Yhteiskunnassa myös nopeat muutokset ja palvelujärjestelmän pirstaleisuus aiheuttavat oman esteen monialaiselle viranomaistyölle. Eri hankkeiden avulla kehitetyt yhteistyöryhmät ja -käytännöt eivät ole siirtyneet hallinnon tasolle, koska yhteistyötä, sen organisoimista ja tehtävien sisältöä ei ole määritelty selkeällä tavalla. Paikallistasolla tarve kohdistuu matalan kynnyksen palvelujen kehittämiseen ja monialaisen viranomaistyön tehokkaaseen hyödyntämiseen sekä koordinointiin että johtamiseen. Eri-
laiset laskelmat nuoren syrjäytymisestä aiheutuneista kustannuksista yhteiskunnalle puoltavat nuoren auttamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin voidaan antaa nuorelle tukea ja auttaa häntä itsenäiseen ja mielekkääseen elämään. (HE 2010, 7.)

Ennaltaehkäisevään toiminnan kehittäminen viranomaistyössä toisi yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä. Nuorisopolitiikan moniammatillisesta yhteistyöstä puuttuu selkeä lakisääteinen tausta ja tehtävät. Lukuisissa nuorten syrjäytymisen ehkäisyä tutkineissa hankkeissa on osoitettu, että julkisen sektorin viranomaisyhteistyötä ja poikkihallinnollista toimintaa pitäisi parantaa. Monet monialaisen yhteistyön kokeilu- ja pilottihankkeet ovat osoittaneet, sen miten tarpeellista olisi tehdä yhteiset säännöt yhteistyötä tekevien eri sektoreiden välillä. Ilman näitä sääntöjä on onnistuneita yhteistyöverkostoja syntynyt, mutta niiden toimintatavat eivät ole vakiintuneita ja monialaisen työn oikeutus ja näkyvyys on vähäistä. Eri sektoreilla on lisäksi omat toimintakulttuurit, jotka haittaavat viranomaisten välistä yhteistyötä. (HE 2010, 7.)

Palveluiden saamiseksi edellytetään nuorelta joko asiakkuutta tai opiskelijana olemista. Peruskouluissa oppilashuolto ja opinto-ohjaajat ja varusmiespalveluksessa sosiaalityö ovat auttamassa nuorta hänen eri elämäntilanteissa. (HE 2010, 7.)

Avuttomuus lainsäädännössä - raportin (Stakes) mukaan avuttomuuden piirteitä ovat muun muassa tietämättömyys ja valmiuksien puute hakeutua ja tavoittaa olemassa olevia palveluita. Palveluihin hakeutuminen edellyttää oma-aloitteisuutta ja tietoa palvelumahdollisuuksista. Kaikilla nuorilla ei ole riittäviä valmiuksia eikä huoltajien tai ystävien tukea palveluihin hakeutumisessa. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä mahdollisimman varhainen tuki sekä tehokas ja viiveetön palvelun tarjoaminen ovat tärkeässä asemassa. Siksi on löydettävä uusia keinoja, joilla voidaan tukea nuorten elämänskulkua sekä koulutukseen ja työelämään pääsyä. Sosiaalista vahvistamista tarvitsevan nuoren ongelmat ovat usein kasaantuneet ja myös sen luonteisia, ettei niitä voida helpottaa ainoastaan yhden sektorin toimenpiteillä. Joskus viranomainen havaitsee, että nuori tarvitsisi kiireellisemmin jonkun toisen sektorin viranomaispalveluja. Näissä tilanteissa yli sektorirajojen tapahtuva sujuva viranomaisyhteistyö ja tietojen vaihto olisi tarkoituksenmukaisinta ja nuoren etu. (HE 2010, 7-8.)

Työ on tärkeä osa nuorten elämää ja ongelmaksi koetaan ensimmäisten työkokemusten saanti. Mikäli työkokemuksen saaminen siirtyy, niin se voi näkyä ongelmien kasaantumisenä. Tämän takia nuoret tarvitsevat henkilökohtaista palvelua heti työttömyyden alussa. Näin nuori ei koe jäävänsä yksin vaan hän saa neuvontaa ja motivoin-

tia sekä toimenpiteitä, joiden avulla joko parannetaan osaamista tai valmentaudutaan tulevaan työelämään. (HE 2010, 8.)

Nykyiset tieto- ja salassapitosäännökset eivät yleensä muodosta varsinaista estettä monialaiselle yhteistyölle. Viranomaisten väliselle yhteistyölle ongelmia aiheuttavat hallinnonalojen ja yksittäisten viranomaisten väliset tulkinnat siitä, saako nuorta koskevaa tietoa ylipäättään siirtää tai välittää. Toiseksi hidastavaksi tekijäksi on osoittautunut, ettei nuorta aina tavoiteta suostumuksen pyytämistä varten. Tietosuojan ja salassapitosäännösten erilaiset tulkinnat voivat haitata nuoren edun ja varhaisen puuttumisen toteutumista. Nuorelta olisi mahdollista, henkilötietolain perusteella, pyytää suostumus häntä koskevien henkilötietojen siirtämiseen. Usein tämä ei toteudu riittävän laajasti. Kunnallisilla päättäjillä on sirpaloitunutta tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista, mikä heikentää mahdollisuutta kokonaisvaltaisten ratkaisujen tekemiseen kunnassa. (HE 2010, 8).

Hallituksen (HE 2010) esityksessä ehdotetaan nuorisolakiin muutosta. Tavoitteena on parantaa nuorten mahdollisuuksia saada tarvitsemansa julkiset palvelut. Nuorien tarvitsemää varhaista tukea tulee parantaa, joka tehostaa heidän sosiaalista vahvistamista. Nuorisolaissa säädettäisiin menettelystä paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön kehittämisestä. Kunnassa tulisi olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluisivat nuorten kannalta keskeisimmät toimialat. Näitä olisivat opetus-, sosiaali- ja terveys-, ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Muiden viranomaisten mukana olo olisi tarpeen vaatiessa mahdollista. Tämä verkosto toimisi yhteistyössä muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. (HE 2010, 8-9.)

Yhtenä tehtävänä verkostolla olisi tietojen kokoaminen nuorten kasvu- ja elinoloista sekä nuorten tilanteen arvioiminen paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkoston tarkoituksena on edistää nuorille suunnattujen palveluiden yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palveluiden riittävyys ja laadukkuus sekä saavutettavuus. Verkoston tulisi tehostaa nuorten palveluiden ohjautumista ja palvelusta toiseen siirtymistä. Samalla verkoston tulisi edistää nuorille suunnattujen palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihtojen sujuvuutta siten, että viranomaisilla olisi yhteiset menettelytavat näissä. Verkostossa ei keskityttäisi yksittäisen nuoren tilanteeseen, vaan siihen miten nuorten tarvitsemat palvelut toimivat paikallistasolla. (HE 2010, 9.)

Nuorisolakiin säädettäisiin etsivän nuorisotyön tarkoituksesta tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palveluiden ja tuen piiriin, joilla edistetään hänen itsenäistymistään ja kasvuaan sekä pääsyä koulutukseen tai työmarkkinoille. Kunta voisi tarpeen vaatiessa järjestää etsivää nuorisotyötä. Mikäli kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, tulisi sen nimetä etsivän nuorisotyön kokoonpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivää nuorisotyötä tekevällä tulisi olla riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Nuorisolakiin lisättäisiin säädökset sellaisista tilanteista, joissa salassapitosäännösten estämättä ja ilman nuoren suostumusta viranomaisen tulisi luovuttaa etsivälle nuorisotyölle nuoren yhteystiedot nuoren tavoittamista varten, jotta voidaan tarjota nuorelle varhaista tukea. (HE 2010, 8.)

Tarjotusta palvelusta on nuorella mahdollisuus kieltäytyä, eikä siihen säädetä velvollisuutta. Lakia opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä muutettaisiin siten, että rekistereistä olisi velvoite luovuttaa tietoja erikseen määritellyistä tilanteista etsivälle nuorisotyölle. Näitä tilanteita olisin, kun nuori ei pääse koulutukseen tai ei vastaanota opiskelupaikkaa sekä opistojen keskeytyminen tai ettei aloita opiskelua ja tilanne minkä viranomaisen katsoo sellaiseksi, jossa nuori tarvitsee tukea. (HE 2010, 8-9.)

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja etsivä nuorisotyö parantaisivat nuorten kasvu- ja elinoloja. Samalla nuoren mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäntilanteeseen ja varhaisen tuen saamiseen vahvistuisivat. Viranomaiset saisivat parempaa tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista. Verkoston toiminnan avulla on mahdollista parantaa nuorille tarjottavia palveluja siten, että ne vastaavat paikallisia olosuhteita. Eri hallinnonalojen käytäntöjä saadaan yhtenäisemmiksi, joka parantaa yhteistyötä ja tiedonkulkua. Tukea tarvitsevan nuoren kohdalla tämä helpottaa sekä palveluiden saamista että siirtymistä palvelusta toiseen. Lisäksi nuoren mahdollisuus saada tarvitsemansa palvelu viiveettä paranisi. (HE 2010, 10.)

Etsivä nuorisotyö auttaa palveluiden tavoittamisessa ja toimii tarvittaessa nuoren tukena viranomaisasioinnissa. Etsivä nuorisotyöntekijä tukee nuoren elämäntilanteen selvittelyssä ja auttaa parhaiden ratkaisujen löytämisessä sekä tarvittaessa saattaen vaihtaen ohjaa nuoren muiden palveluiden pariin. Nuorta tulisi tukea kokonaisvaltai-

sesti yli sektorirajojen ja siinä tulisi huomioida psykologinen, sosiaalinen, taloudellinen, toiminnallinen ja terveydellinen näkökulma. Tärkeintä olisi tarttua ongelmiin varhaisessa vaiheessa, koska ongelmien kasaantuminen johtaa suuriin ongelmiin. (HE 2010, 10.)

Yhteiskunnallinen toimintaympäristön muutos edellyttää uudenlaista toimintatapaa nuorille suunnatuissa palveluissa. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto vakiinnuttaa monialaisen yhteistyön viranomaistehtäväksi. Useissa nuorten palvelujen kehittämissankkeissa on osoitettu viranomaisten kesken tehtävän yhteistyön olevan tuloksellinen ratkaisu turvata nuorten hyvinvointipalveluja. Säättämällä monialaisesta viranomaisyhteistyöstä selkiytetään eri toimialojen tehtäviä nuorten kasvu- ja elinoloissa sekä sosiaalisessa vahvistamisessa. (HE 2010, 10.)

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tarkoituksena on jäsentää viranomaisten työtä ja antaa uuden toimintatavan yhteistyölle. Samalla eri sektorit saavat lisää tietoa muista toimialoista ja kehittää nuorisolähtöistä ajattelua toimialoille. Niissä kunnissa, joissa monialainen yhteistyö on vakiintunut, ei tämä uudistus aiheuttaisi muutoksia toiminnassa, vaan vahvistaisi olemassa olevia käytäntöjä nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseksi. (HE 2010, 11.)

Etsivä nuorisotyö auttaa eri sektoreita madaltamaan kynnystä tarjota tukea tarvitsevalle nuorelle palveluitaan. Viranomaiset voivat olla yhteydessä etsivään nuorisotyöhön myös silloin kun he eivät tavoita nuorta häntä auttaakseen. Viranomaisilla on mahdollisuus pyytää etsivää nuorisotyötä avuksi silloin, kun viranomaisilla on tieto nuoren tuen tarpeesta ja tiedetään, ettei nuorella itsellä ole valmiuksia hakeutua palveluun. (HE 2010, 11.)

Nämä toimenpiteet vastaavat paikallistason tarpeita nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisessa matalan kynnyksen palvelujen kehittämisessä sekä monialaisen viranomaisyhteistyön tehokkaammassa hyödyntämisessä, koordinoimisessa ja johtamisessa. Verkoston avulla saadaan ajankohtaista ja monipuolista tietoa, joka auttaa kunnan luottamushenkilöitä päätöksenteossa. Myös kustannusarviot ja -laskelmat nuorten syrjäytymisen kustannuksista yhteiskunnalle puoltavat nuoren auttamista mahdollisimman varhain. Ennaltaehkäisevään toimintaan painottuminen viranomaisyhteistyössä synnyttää taloudellisia säästöjä sekä lisää hyvinvointia yhteiskunnassa. (HE 2010, 11.)

Näiden ehdotusten avulla voidaan puuttua niihin turhiin esteisiin, jotka ovat haitanneet sektorirajat ylittävää työtä sekä heikentäneet monialaisen viranomaisyhteistyön vaikutuksia. Näillä toimenpiteillä voidaan kehittää hallinnon rakenteita siten, että ne vastaavat nuorten kasvu- ja elinolojen toimintaympäristön muutoksia. Lisäksi toimenpiteiden avulla luodaan paikallistasoille sellaiset puitteet, joilla voidaan varmistaa, ettei nuoret pääse syrjäytymään koulutus- ja työmarkkinoilta peruskoulun päättymisen jälkeen sekä säädetään viranomaisille velvoite tähän liittyen koskemaan alle 25-vuotiaita. (HE 2010, 11.)

6.1 Etsivä nuorisotyö

6.1.1 Historia ja tausta

Etsivästä nuorisotyöstä näkee käytettävän sellaisia termejä kuten ammatillinen etsivä työ ja etsivä nuorisotyö. Huhtajärven (2007, 454) mukaan etsivästä nuorisotyöstä käytetään valtakunnallisesti nimeä etsivä työ. Opinnäytetyössäni käytän kuitenkin termiä etsivä nuorisotyö, jota käytetään myös nuorisolaissa. (Nuorisolaki 2006/72).

Suomessa etsivä nuorisotyö aloitettiin Tampereella vuonna 1991. Kyse oli nelivuotisesta kokeiluprojektista, jonka yhtenä tavoitteena oli kehittää uusia työtapoja ja -menetelmiä nuoriso- ja sosiaalitoimen välille. Tarkoituksena oli saada tietoa eri ammattikuntien välisestä yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta, rikkoa hallintokuntien välisiä rajoja sekä yhdistää resursseja. Pää tavoitteena projektissa oli tavoittaa nuoret, jotka eivät osaa, voi, tahdo tai pysty hakeutumaan jo olemassa olevien palvelujärjestelmien piiriin. Aktiivisen etsinnän tarkoituksena oli löytää nuori mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta voitaisiin kartoittaa tilanne ja tarjota apua heti tai ohjata nuori oikean palvelun piiriin. (Huhtajärvi 2007, 451 - 452).

6.1.2 Etsivän nuorisotyön tehtävät

Etsivästä nuorisotyöstä sekä siihen liittyvistä tehtävistä ja toteuttamisesta kunnassa säädetään nuorisolaissa (2006/72) ja siihen lisätyssä uudessa 7 b §:ssä (2010/693) kohdassa tarkemmin. Nuorisolain (2006/72) mukaan ”Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun

tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta.”

Etsivän nuorisotyön tehtävä on nuorisolain 7 b §:n momentin 1 mukaan siis kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa etsivän nuorisotyön tulisi tavoittaa nuori, joka on tuen tarpeessa. Toisessa vaiheessa etsivän nuorisotyön tehtävänä tulisi olla nuoren elämäntilanteeseen parhaiten sopivan palvelun löytäminen.

Etsivää nuorisotyötä tekevien työntekijöiden tulisi mennä sinne missä nuoret viettävät aikaansa. Nuorten omat ajanviettopaikat, ostoskeskukset, bensa-asemat, kodit ja tapahtumat ovat paikkoja mistä nuoren voi tavoittaa. Samalla saadaan ajankohtaista tietoa nuorten elämäntilanteista. (Lybeck & Wallden 2011, 42). Nykyaikana nuoret viettävät myös aikaansa yhä enemmän internetissä. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan jopa 90 % 16 – 29 vuotiaista ilmoittaa käyttävänsä internetiä päivittäin. (Kohvakka 2010).

Nuorella on mahdollista hakeutua etsivän nuorisotyön pariin myös itse. Apua tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittamiseksi voivat pyytää myös nuoren huoltajat, toiset nuoret tai eri viranomaiset.

Nuorisolain (2010/693) 7 b §:n momentin 2 mukaan

”Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useammat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.”

Kunnalla ei ole lain mukaan velvollisuutta järjestää etsivää nuorisotyötä. Mikäli kunta päättää järjestää etsivää nuorisotyötä, tulee sen huomioida nuorisolain (2010/693) 7 b § momentin 2 säädökset. (Lybeck & Wallden 2011, 44).

Etsivän nuorisotyön tehtävänä voidaan pitää sitä, että se antaa nuorelle mahdollisuuden vapaaehtoisen kontaktin luomisen aikuiseen. Tällöin nuori itse valitsee eteneekö suhde luottamukselliseksi vai ei. Samalla nuori päättää, mistä asioista hän on valmis keskustelemaan työntekijän kesken. Toisena tärkeänä asiana korostuu vaitiolovelvollisuus, jotta nuori voi luottaa työntekijään ja siihen että häneltä kysytään lupaa tietojen eteenpäin viemiseen. (Huhtajärvi 2011, 446).

6.1.3 Etsivän nuorisotyön menetelmät

Huhtajärven (2011, 447) mukaan etsivän työn menetelmiin kuuluvat kartoitus ja havainnointi, etsiminen, kontaktin otto, luottamuksen rakentaminen ja syventäminen, motivointi niin sisäiseen kuin ulkoiseenkin muutokseen sekä ohjaaminen olemassa oleviin auttamis- ja palvelujärjestelmiin.

Kartoitus on etsivän nuorisotyön perusta ja sen tarkoituksena on saada kerättyä määrällinen ja laadullinen tieto alueesta. Määrällisellä kartoituksella tarkoitetaan palvelutarjonnasta, asukkaiden sosioekonomisesta asemasta, kaupunkisuunnittelusta ja muun aluetta koskevan tilastotiedon keräämistä. Laadullinen kartoitus on haastattelutiedon keräämistä alueen asukkailta ja toimijoilta. Lisäksi laadullista kartoitusta tehdään alueella omien havaintojen ja arvioiden avulla, jolloin voidaan syventää määrällisen kartoituksen tuottamaa tietoa. Kartoitusta tulee tehdä jatkuvasti ja se on olennainen osa etsivän nuorisotyön menetelmää. (Huhtajärvi 2011, 447).

Etsimisessä on kyse siitä, että tulee nähdä ja huomioiduksi alueella. Omien kasvojen tutuksi tekeminen nuorille on tärkeää. Tätä tulee tehdä eri kellonaikaan ja erilaisissa paikoissa, joissa nuoret viettävät aikaansa. Etsiminen edellyttää sitä, että työntekijä menee nuorten alueelle. Tämän johdosta on alettu puhumaan etsiytymisestä. Etsivässä nuorisotyössä ei voida odottaa, että nuori motivoituu tai aktivoituu ja sitä kautta haakeutuu itse viranomaisten luo. Kun etsimisen kautta nuori löydetään, voidaan aloittaa kontaktin luominen. (Huhtajärvi 2011, 447).

Etsivän nuorisotyön työntekijät saavat tottua siihen ajatukseen, että heitä pidetään tunkeilijoina tai muuten epätoivottuina henkilöinä, kun he tulevat nuorten omalle alueelle. Nuorilta puuttuu usein sellaisia aikuiskontakteja, joissa aikuinen ottaa nuoret toissaan ja samalla osoittaa luottavansa heihin. Tämä lisää nuorten tunnetta siitä, että he

ovat ei-toivottuja aikuisten maailmaan. Tärkeänä asiana on saada nuoret itse ottamaan kontakti työntekijään. Työntekijän pitää luoda nuoriin myönteinen uteliaisuus ja halu tutustua työntekijään, jotta kontaktin saaminen ylipäättään tulee mahdolliseksi. Keinoja kontaktin saamiseen on tilanteesta riippuen useita. Kontakti on vuorovaikutuksellinen suhde nuoren ja etsivän nuorisotyön tekijän välillä. Erilaiset ryhmätilanteet tai ryhmät voivat olla tilanteita, joissa syntyy kontakti nuoreen. Nuorilla on vahva halu kuulua ryhmään ja samaistua siihen, joten kannattaa ensin pyrkiä vaikuttamaan ryhmän normistoon ja vasta sitä kautta yksilöön. Kontaktin edetessä voidaan aloittaa luottamuksen rakentaminen sekä pyrkiä syventämään sitä. (Huhtajärvi 2011, 447-448).

Luottamussuhteen syntyminen on vastavuoroinen prosessi ja se vaatii usein paljon aikaa. Sitä voi osittain verrata ystävyssuhteen syntymiseen, koska siinä mennään usein herkille ja hienovireisille alueille. Paljon pettymyksiä elämänsä aikana kokeneen nuoren on vaikea luottaa kehenkään. Tämän johdosta nuori voi testata työntekijää ja tämän luotettavuutta. Saatuaan itselleen varmennuksen, voi nuori kertoa omasta tilanteesta työntekijälle. Luottamusta nuoreen voi pitää syntyneenä, kun hän kertoo jotain itselle tärkeää ja merkityksellistä. Nuorella tulee olla vapaus ilmaista niin negatiiviset kuin positiiviset tunteidenilmaisut, koska tällä on koettu olevan merkitystä luottamuksen synnyttämisessä. Kontakti työntekijän kanssa tulisi olla avoin, koska asioiden ja tunteiden jakamista tapahtuu sekä sanallisesti että sanattomasti. Etsivän nuorisotyön työntekijän tulee olla kiinnostunut nuoren ongelmien lisäksi myös muista mahdollisista hyvistä asioista, jotka koskevat nuoren elämää. Tällöin nuorelle voi syntyä käsitys siitä, että työntekijä välittää sekä ymmärtää häntä. (Huhtajärvi 2011, 448.)

Luottamussuhteen syntymisen esteinä voivat Huhtajärven (2011, 448) mukaan olla nuoren moralisointi ja mitätöiminen sekä kuulustelu ja pakottaminen. Näiden lisäksi esteitä voivat olla työntekijän valmiit asenteet ja ennakkoluulot nuorta kohtaan. Toisaalta esteeksi voi muodostua työntekijän asiantuntijuus nuoren elämän ja valintojen suhteen. Nuorelle tulisi antaa tarpeeksi tilaa ja aikaa, jotta hän voisi tuoda omia ajatuksiaan esiin.

Etsivässä nuorisotyössä tehdään psykososiaalista muutostyötä. Sen tavoitteena on aikaan saada muutos nuoren elämässä. Keskeisenä edellytyksenä psykososiaaliselle muutos- ja motivointityön tekemiselle voidaan pitää luottamusta, joka on syntynyt

nuoreen. Nuorella muutokset liittyvät hänen psyykkiseen elämään sekä ulkoiseen elämäntilanteeseen ja sen hallintaan. Nuori on oman elämänsä paras asiantuntija, joka tietää siihen liittyvistä ongelmista ja omasta tilanteestaan. Etsivän nuorisotyön tekijän tulisi pyrkiä ymmärtää nuoren esittämän asian tarkoituksen ja sisällön. Tärkeänä voidaan pitää sitä, miten työntekijä asettuu nuoren asemaan ja katsoo asioita hänen näkökulmasta. Esimerkiksi nuoren psyykkiset ongelmat tulisi nähdä elämän erilaisina ongelmatilanteina eikä ainoastaan nuoren psyykkisenä ongelmana. Tällä saadaan aikaan se, ettei nuori leimaudu ja hänen omia toimivia resursseja tuetaan. Työn kannalta vaikeana asia voidaan pitää jännitettä etäisyyden ja läheisyyden välillä. Näissä tilanteissa työntekijä joutuu lähelle nuorta ja sitä maailmaa missä nuori elää. (Huhtajärvi 2011, 448).

Motivoinnin avulla pyritään herättämään nuoressa muutoshalu. Nuorta autetaan hahmottamaan oman elämänsä kokonaistilannetta, johon liittyvät hänen omat valinnat ja vastuu niistä. Työmenetelmänä motivointityö on haasteellista ja se vaatii eniten ammattitaitoa. Jotta työntekijä voisi saada aikaan muutosta nuoresta, tulee hänen sitä ennen itse uskoa sen mahdollisuuteen. Tässä korostuu työntekijän ammattitaito, jotta hän löytää nuoresta ne vahvuudet joiden varaan muutosta lähdetään rakentamaan. Nuoren motivoituttua muutokseen, tulee työntekijän tukea nuorta psykososiaalisessa muutostyössä sekä ohjata nuori olemassa olevien palveluiden piiriin. Itse asiakastyö muodostuu kahdesta tasosta: sekundääristasolla pyritään vähentämään ongelmatilanteen kestoja ohjaamalla nuori auttamis- ja palvelupisteeseen sekä tertiääritasolla pyritään estämään tilanteen pitkäaikaisia haittavaikutuksia esimerkiksi etsimällä kuntoutus- ja hoitomahdollisuuksia yhdessä nuoren kanssa. Keskeisinä asioina motivointiprosessissa voidaan pitää nuoren oman muutoshalun herättämistä sekä itsetunnon tukemista ja toimintaan rohkaisemista. Usein todellisten muutosesteiden poistaminen nuoren kanssa yhdessä johtaa siihen, että nuori löytää omat voimavaransa ja ottaa ne käyttöön. (Huhtajärvi 2011, 449).

Ohjaamisen tarkoituksena on helpottaa nuoren kynnystä hakeutua olemassa olevien palveluiden piiriin ja siirtää nuori varsinaisten hoito- ja palvelupisteiden luokse. Työntekijä etsii yhdessä nuoren kanssa palvelun. Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänä on varmistaa, että nuori pääsee hänelle sopivaan palveluun. Työntekijän ei tarvitse huolehtia kaikista asioista itse, vaan hänen tulee tehdä yhteistyötä muiden ammattilaisten

kanssa. Etsivä nuorisotyö tarvitsee olemassa olevan palvelujärjestelmän, jotta se voisi toimia. (Huhtajärvi 2011, 449.)

Nämä edellä kuvatut etsivän nuorisotyön menetelmät eivät välttämättä etene tässä järjestyksessä. Monia asioita tehdään joko päällekkäin tai samaan aikaan. Esimerkiksi nuori ei kiinnity hänelle valittuun palveluun, tulee tällöin palata motivaatioon. Etsivässä nuorisotyössä asiakastyötä voidaan tehdä monella tavalla. Se voi olla puhelimen avulla tapahtuvaa kertaluonteista ohjausta tai pidempi prosessi, jonka tarkoituksena on hoitaa joku asia. Pidemmän prosessin aikana asiakasta tavataan säännöllisesti useamman kerran. (Huhtajärvi 2011, 449.)

6.1.4 Etsivä nuorisotyö Kouvolassa

Etsivää nuorisotyötä on tehty Kouvolassa vuodesta 2009 lähtien. Etsivää nuorisotyötä tekee yksi työpari ja siinä on molemmista sukupuolistamies- ja naistyöntekijä. Kouvola vastaa myös Iitin etsivästä nuorisotyöstä. Toimipiste on Kouvolan keskustassa sijaitseva vanha paloasema. Yhteistyötä tehdään tiiviisti lukioden, peruskoulujen ja Kouvolan seudun ammattiopiston kanssa. Yhteyshenkilöinä toimivat koulujen kuraattorit ja opinto-ohjaajat. Opinto-ohjaajat ilmoittavat etsivälle nuorisotyölle nuoret, joiden opiskelu keskeytyy tai jotka eivät tulle valituiksi opiskelupaikkaan. Haastattelussa ilmeni kuitenkin se, ettei tällä hetkellä ole vielä rekisteriä johon tietoa kerättäisiin. (Hyytiäinen & Hirvonen 2011.)

Etsivän nuorisotyön työntekijät ovat mukana kutsunnoissa ja apuna heillä on Puolustusvoimien kuraattori. Tämä yhteistyö on todettu hyväksi, koska näin voidaan auttaa nuorta mahdollisimman nopeasti. Nuoria etsivän nuorisotyön työntekijät ohjaavat yleensä OTE – nuorisopajoille. (Hyytiäinen & Hirvonen 2011.)

Ensimmäisen toimintavuoden aikana etsivän nuorisotyön työntekijät menivät Kouvolan alueella sinne, missä tiesi nuorten viettävän aikaa. Työntekijöiden mukaan tästä luovuttiin, koska nuoria ei usein tavoitettu. Yhtenä havaintona työntekijät kertoivat sen, että he eivät tavanneet yli 20-vuotiaita nuoria juuri lainkaan. Työntekijöiden vähäisen määrän ja suuren pinta-alan takia päätettiin keskittää toiminta Kouvolan ja Iitin alueella nuorille järjestettyihin tapahtumiin ja kouluihin. Näkyvyyden lisäämiseksi etsivän nuorisotyön työntekijöillä on yllään työliivit, joiden avulla nuoret voivat tunnis-

taa heidät. Työntekijät kertoivat tekevänsä työtä Facebookissa, jossa he esiintyvät omilla nimillään. Kehitteillä on etsivän nuorisotyön omat internetsivut, jonne tulisi tietoa nuorille suunnatuista palveluista. (Hyytiäinen & Hirvonen 2011.)

6.2 Monialainen yhteistyö

Viranomaisten tekemää yhteistyötä on kutsuttu erilaisilla nimillä kuten poikkihallinnollinen ja sektorirajat ylittävä yhteistyö, jotka ovat toimialalähtöisiä. Tämän jälkeen on puhuttu yhteistyöstä horisontaalisella ja matriisiorganisaatiollisilla nimillä. Julkinen sektori on käyttänyt nimeä elinkaariajattelu, jossa palveluiden järjestäminen pohjautuu ikärakenteeseen kuntalaisten kesken. Nykyään viranomaisten kesken tehtävästä yhteistyöstä käytetään vakiintuneesti nimeä monialainen yhteistyö, jonka tarkoituksena on korostaa ammattiosaamista. Muutetun nuorisolain tarkoituksena on monialaisen yhteistyön käsitteen selventäminen siten, että sillä tarkoitetaan eri toimialojen viranomaisten kesken tekemää yhteistyötä. (Lybeck & Wallden 2011, 26 - 27.)

Nuorisolakiin (2006/72) lisätyssä 7 a §:ssä säädetään monialaisesta yhteistyöstä ja sen tehtävistä. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan paikallistasolla tehtävää työtä, mikä toteutetaan eri toimialojen viranomaisten kesken yhteistyönä. Lain tasolla vain viranomaisilla on monialaisen yhteistyön velvoite ja tämän takia nuorten julkisia palveluja tulee olla jokaisessa kunnassa. Laki koskee vain viranomaisia ja sen takia monialaista yhteistyötä tekevät sekä kunnalliset että valtion viranomaiset. Lisäksi kirkon paikallisviranomaiset voivat osallistua monialaiseen yhteistyön tekemiseen. Kunnat voivat halutessaan muodostaa yhteisen verkoston. (Lybeck & Wallden 2011, 25 - 28.)

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Kouvolan nuorten palvelut

7.1.1 Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluja järjestetään Kouvolassa alle 29-vuotiaille nuorille aikuisille ja lapsille. Näiden palveluiden tarkoituksena on tukea nuorten aikuisten ja lasten kasvua siten, että se täydentää kodin ja koulun kasvatustehtävää. (Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2010 - 2012, 46.) Kunnan tehtäviin kuuluu nuorisolain (2006) 7. § pykälän mukaan nuorisotyön ja nuorisopolitiikan tehtävät, joiden avulla parannetaan nuorten aikuisten kasvu- ja elinoloja ja tuetaan kansalaisuutta sekä sosiaalista vahvistamista. Kouvolassa nuorisopalvelut muodostuvat neljästä osa-alueesta, jotka ovat perusnuorisotyö, erityispalvelut, tiedotus ja vaikuttaminen sekä OTE nuorten työpaja-toiminta. (Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2010 - 2012, 46).

Perusnuorisotyötä tehdään yhteistyötä muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa ja tuetaan lasten ja nuorten kasvua. Perusnuorisotyöhön kuuluvat nuorisotalotoiminta, nuorisotilojen ja -alueiden vuokraaminen, kouluissa tehtävä nuorisotyö ja verkkonuorisotyö. Lisäksi siihen kuuluvat leirit ja retkitoiminta sekä kerhotoiminta että erilaiset tapahtumat. Kouvolasta löytyy nuorisotaloja kaksitoista kappaletta ja ne sijaitsevat eri puolilla kaupunkia. Kouvolalla on oma skeittihalli, joka sijaitsee Myllykoskella ja on auki marraskuun alusta aina maaliskuun loppuun saakka. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 7-8.)

Nuorisotalot tarjoavat nuorille paikan, jossa voi yhdessä sovittujen sääntöjen avulla oppia ottamaan vastuuta itsestä ja muista. Nuoren on mahdollista tavata toisia nuoria turvallisessa ympäristössä ja osallistua ohjattuun toimintaa tai toimia omaehtoisesti. Nuoren on mahdollista saada tarvittaessa tukea, ohjausta ja neuvontaa nuorisotalolta. Nuorella on mahdollisuus osallistua nuorisotilojen toiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 8.)

Kouluissa tehtävän nuorisotyön tarkoituksena on tukea koulun kasvatustehtävää. Kouluissa tehtävää nuorisotyötä tekee seitsemän nuorisotalojen nuoriso-ohjaajaa. He tekevät oman nuorisotalon läheisyydessä olevassa koulussa 8 - 16 tuntia viikossa. Nuori

so-ohjaaja on koululla yksi turvallinen aikuinen lisää, jolla on aikaa ja kiinnostusta nuorten kohtaamiseen. Nuoret oppivat tuntemaan nuoriso-ohjaajan ja tämä mahdollisesti madaltaa heidän kynnystään käyttää oman alueensa nuorisotaloa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 8 - 9.)

Verkkonuorisotyötä tehdään netari.fi-hankkeen kautta ja sen tarkoituksena on saada nuorisotyöllinen kontakti nuoriin, jotka viettävät aikaansa Internetissä. Toiminnan koordinoinnista vastaa Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus opetusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön tuella. Kouvolassa verkkonuorisotyötä tekee viisi nuoriso-ohjaajaa osa-aikaisesti. Verkkonuorisotyön tarkoituksena on ohjata nuori verkosta reaaliaikaisessa tarvitsemiensa palveluiden piiriin. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 9.)

Erityispalveluiden järjestämisestä Kouvolassa vastaa Motiimi, joka tuottaa kohdennettuja erityispalveluita nuorille ja heidän sosiaalisille verkostoilleen. Näiden palvelujen tarkoituksena on vahvistaa nuoren yksilöllistä kykyä kasvaa ja kehittyä. Palveluissa korostuvat eritoten yksilö- ja ryhmätyömuodot, jotka lähtevät nuoren tai hänen yhteisön tarpeista. Motiimi tekee ehkäisevää päihdetyötä ja erityisnuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa sekä kohtaamalla nuoria heidän vapaa-ajallaan. Tämän avulla on mahdollista tunnistaa ja pysäyttää syrjäytynyt nuori mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2010 - 2012, 46.)

Kouvolan päihdestrategian mukaisesti Motiimin ennalta ehkäisevä päihdetyö keskittyy alle 18-vuotiaisiin nuoriin. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena lasten ja nuorten palveluissa on alaikäisten päihdekäytön merkittävä väheneminen ja kokeiluiän nostaminen. Tähän pyritään esimerkiksi katupäivystyksen ja tukipiste toiminnan avulla. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 9.)

Erityisnuorisotyön tavoitteena on nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja elämänhallinnan tukeminen. Työn tarkoituksena on kulkea nuoren rinnalla vaikeina hetkinä sekä vahvistaa nuoren itsetuntoa ja ohjata sekä auttaa häntä elämän vaikeuksien keskellä. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011-2020, 9.)

Uutena työmuotona Motiimissa on monikulttuurinen nuorisotyö. Kouvolassa työtä lähdettiin tekemään siten, että kartoitettiin monikulttuurinen nuorisotyön tilanne ja

tarpeet. Toimenpide-ehdotukset kirjattiin Kouvolan nuorisopalveluille ja tavoitteista tehtiin monikulttuurisen nuorisotyön suunnitelma. Suunnitelma julkaistiin vuoden 2011 aikana ja sen tarkoituksena on käynnistää ja luoda uusia työtapoja nuorisopalveluille. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 9 - 10.)

Motiimi vastaa myös kansainvälisen nuorisotyön koordinoinnista. Kansainvälinen nuorisotyö muodostuu kolmesta osasta: nuorille suunnattu kansainvälinen toiminta, nuorisotyön ammattihenkilökunnalle ja nuorten parissa toimiville järjestetyt koulutukset ja seminaarit sekä verkostotapaamiset että kansainvälisyyskasvatus. Tavoitteena kansainvälisessä nuorisotyössä on antaa nuorille mahdollisuus tutustua kansainväliseen yhteistyöhön ikätovereiden kanssa muissa maissa sekä kehittää suvaitsevaisuutta ja vaihtaa tietoja kulttuurien erilaisuuksista ja rikastuttaa nuorten maailmankuvaa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 10.)

Ryhmätapaamisessa 13–25-vuotiaat nuoret eri maista suunnittelevat yhdessä projektin heitä kiinnostavan aiheen ympärille. Nuoret asettavat ryhmätapaamiselleen tavoitteet, ideoivat tapaamisen sisällön ja toteuttavat sen vapaa-ajallaan. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 10.)

Ryhmätapaamisissa toimitaan kansainvälisessä yhteistyössä muista maista tulevien nuorten kanssa aamusta iltaan. Nuorisoryhmät vähintään kahdesta eri maasta kokoontuvat yhteen ja oppivat uutta heitä kiinnostavasta aiheesta. Kaikki ryhmät osallistuvat yhteisen ohjelman suunnitteluun ja järjestävät itse heitä kiinnostavaa toimintaa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 10.)

Eurooppalainen vapaaehtoispalvelu (EVS) tarjoaa nuorille mahdollisuuden tehdä vapaaehtois-työtä ulkomailla. Toisessa maassa tehty palvelu antaa nuorelle työkokemusta, kasvattaa kielellisiä, sosiaalisia ja kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen liittyviä taitoja sekä tarjoaa mahdollisuuden itsenäistyä. Tehtäviin hakeutuminen ei edellytä nuorelta erityistä koulutusta tai kielitaitoa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 10.)

Kouvolan kaupungilla on nuorisolain mukainen nuorisovaltuusto, joka on valittu vaaleilla. Nuorisolain (2006) 8. §:n mukaan nuorilla tulee olla mahdollisuus osallistua

paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Tämän lisäksi nuoria tulee kuulla heitä koskevissa asioissa.

Nuorisovaltuusto on toiminut ensimmäisen kaksivuotiskautensa (2008–2010). Lukuvuoden aikana nuorisovaltuusto on kokoontunut ja lisäksi johtoryhmä on kokoontunut aina ennen kokousta ja tarvittaessa muulloinkin. Erilaisten tapahtumien järjestämisessä on ollut useita työryhmiä. Nuorisovaltuusto on vastannut monenlaisiin kyselyihin ja ottanut kantaa heille esitettyihin asioihin. Nuorisovaltuuston jäseniä on kaikissa lautakunnissa läsnäolo- ja puheoikeudella. Jäsenet ovat olleet mukana esiintymässä ja pitämässä puheita useissa kunnan järjestämissä tapahtumissa. Nuorisovaltuuston jäsenet ovat käyneet kouluilla kertomassa toiminnastaan ja innostaneet uusia nuoria tulemaan toimintaan mukaan. Nuorisovaltuustolle on varattu toimintaansa oma määräraha, jonka suuruus määritellään vuosittain talousarviokäsittelyn yhteydessä. Nuorisovaltuusto on yksi kanava kuulla kunnan nuoria ja antaa heille mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Kouvolan kaupunki tekee myös järjestöyhteistyötä, jolla tuetaan nuorten harrastusmahdollisuuksia ja kannustetaan aktiiviseen osallistumiseen. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 9.)

Kouvolan keskustassa sijaitsee nuorten neuvonta- ja tietopiste Majakka ja se palvelee maanantaista torstaihin kello 14 – 17 välisenä aikana. Lisäksi Inkeröisten nuorisotalolla, Sippolan, Kaipiaisten, Kuusaan, Voikkaan seuratalon ja Korian monitoimitalon nuorisotiloissa olevat sivutoimipisteet ovat käytettävissä tilojen aukioloaikoina. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 8.)

Majakassa voi selata esitteitä ja lehtiä, käyttää tietokonetta, tulostinta, skanneria ja monistuskonetta sekä keskustella nuorisotyöntekijän kanssa elämään liittyvistä asioista luottamuksellisesti. Majakan tieto- ja neuvontapisteistä löytyy monipuolista tietoa nuoren elämään liittyvissä asioissa. Myös nuorten vanhemmat ja nuorten kanssa työskentelevät ovat tervetulleita. Majakan palvelut ovat käyttäjilleen maksuttomia. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 8.)

Majakan toimintaa täydentää majakat.fi –sivusto, jonka avulla nuori saa monipuolista ja ajan tasalla olevaa tietoa. Sivulla on Pulmakulma –osio, jonka kautta nuori voi kysyä hänen mieltään askarruttavista asioista. Nuori voi lukea muiden nuorten kysymyk-

siä ja asiantuntijoiden vastauksia niihin. Vastaajina toimii asiantuntijatiimi. Kysymyksen nuori jättää nimimerkillä ja siihen pyritään vastaamaan viiden arkipäivän kuluessa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 8.)

Työpajatoiminnan perustehtävänä on tukea ja vahvistaa nuoren kokonaisvaltaisen kasvun kehitystä. Tätä tehdään työssäoppimisen ja koulutuksen sekä valmennuksen keinojen avulla. Työpajat sijaitsevat Myllykoskella Spiraali, Korialla Sinko ja Kouvolassa Tikki. Myllykosken työpajan yhteydessä toimii työpajatoimisto. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 10.)

Työpajatoimintaan osallistuvat nuoret ovat iältään 17–28 –vuotiaita ja he tulevat työpajoihin lähinnä työvoimatoimiston ja työvoiman palvelukeskuksen kautta. Työpajatoimintaan päästäkseen nuoren tulee olla työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa. Työpaja toiminnan avulla nuorelle muodostuu säännöllinen päivärytmi ja hän oppii työelämässä tarvittavia valmiuksia. Nuori oppii myös hallitsemaan omaa elämäänsä sekä löytämään tulevaisuudelleen mahdollisuuksia ja erilaisia vaihtoehtoja. Vuonna 2010 OTE Nuorten työpajoilla oli työ- tai harjoittelusuhteessa 115 henkilöä, joista 60 naisia. Keskeyttäneitä oli 23 ja pajajakson loppuun suorittaneita oli 48. Lisäksi pajoil-la oli Kouvolan seudun ammattiopiston työssäoppijoita n. 20, 1 – 2 kk:n työssäoppimisjaksoissa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 10 - 11.)

Omana projektina työpajatoiminnan rinnalla toimii Etsivä työpari. Kouvolassa etsivän työn tarkoituksena on löytää ne 16–25 –vuotiaat nuoret, jotka ovat putoamassa palvelujärjestelmiemme ulkopuolelle. (Etsivä työ). Vuonna 2010 etsivä nuorisotyö oli yhteydessä 95 nuoreen, joista 62 oli ohjauksessa. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 11.)

OTE Nuorten työpajalla käynnistyi vuonna 2010 OTE Ammattiin – KIINNI Elämään –hanke. Hanke sisältää kotityöpalvelujen ammattitutkinnon tuettuna oppisopimuskoulutuksena. Hankkeen rahoituksesta vastaavat Euroopan sosiaalirahasto ja Kouvolan kaupunki. Hanke on Kouvolan kaupungin OTE Nuorten työpajojen ja TE-toimiston yhteinen ja Kouvolan seudun ammattiopisto vastaa teoriaopetuksesta ja näyttötutkinnon suorittamisesta. Koulutukseen valittiin 16 erityistä tukea tarvitsevaa 17 - 28 -vuotiaasta nuorta. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 11.)

Elokuussa 2010 alkoi AVA-koulutus (ammattilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus) työpaja Spiraalin tiloissa yhteistyössä Kouvola seudun ammattiopiston kanssa. Koulutukseen valittiin 10 erityistä tukea tarvitsevaa alle 20-vuotiaasta nuorta. (Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011 - 2020, 11.)

Anjalan Nuorisokeskuksessa kehitetään valmennusohjelmia nuorten elämänhallintataitojen parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama valtakunnallinen Nuotta-valmennus -hanke alkoi Anjalassa syksyllä 2010. Hankkeen kohderyhmänä ovat 13 - 29-vuotiaat koulu- tai työelämästä pudonneet tai putoamisvaarassa olevat nuoret. (Nuotta-valmennus.)

Lähtökohtana kehitystyössä on Nuorisokeskuksen vahva osaaminen kokemuksellisten ohjausmenetelmien käytössä, toiminnallisuutta korostavassa nuorisotyössä ja elämyspedagogiikassa. Kehitettävät toimintamallit nojaavat vapaaehtoisuuteen, toiminnallisuuteen, osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. (Nuotta-valmennus.)

7.1.2 Kouvolan nuorten tukipalvelut

Kouvolalla on lasten ja nuorten palveluiden tukipalveluyksikkö, jonka tehtävänä on ohjata ja koordinoita erityisen tuen palveluita 0 - 20 -vuotiaille nuorille. Yhteistyötä toteutetaan laajasti varhaiskasvatuksen, sosiaali- ja terveystieteiden, nuorisopalveluiden, sairaanhoitopiirin sekä naapurikuntien kanssa. Esimerkkinä tästä yhteistyöstä ovat kouluissa tapahtuva nuorisotyö sekä Lapsen ääni -hankkeen pilottina psykiatriset sairaanhoitajat kouluissa. Kasvuun ja oppimiseen liittyviä tukipalveluita ovat osaaikainen erityisopetus, integroitu erityisopetus, luokkamuotoinen erityisopetus, joustavat tukipalvelut, oppilashuolto, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä maahanmuuttajaopetus. (Kasvun ja oppimisen tukipalvelut.)

Lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia omaavalle oppilaalle voidaan antaa osaaikaista erityisopetusta. Tämän tarkoituksena on parantaa oppimisen edellytyksiä ja erityistä tukea annetaan muun opetuksen yhteydessä. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan muun opetuksen ohessa samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöllisesti, ja se tulee tavoitteellisesti niveltää oppilaan saamaan muuhun opetukseen. (Osa-aikainen erityisopetus.)

Erityisopetusstrategian mukaisesti oppilaan opiskelua tulisi pääsääntöisesti tukea yleisopetuksen ryhmässä. Tällä hetkellä melkein jokaisessa Kouvolan koulussa on integroituja erityisoppilaita, joita tuetaan heidän omassa koulussaan ja luokassaan. Oppilaalla on erityisopetuspäätös, ja hänelle on laadittu oma henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. (Integroitu erityisopetus.)

Luokkamuotoista pienryhmäopiskelua toteutetaan erillisten pienryhmien avulla, joko alueellisessa pienryhmässä tai kaupunkitason erityisluokissa (Luokkamuotoinen erityisopetus). Alueelliset pienryhmät on tarkoitettu oppilaille, joiden opetuksellisiin tarpeisiin ei pystytä vastaamaan yleisopetuksen luokassa. Ryhmäkoko on kymmenen oppilasta. Oppilaille on tehty luokkamuotoisen erityisopetuksen päätös. He kuuluvat pääasiassa yleisen oppivelvollisuuden piiriin. (Alueelliset pienryhmät.) Kaupunkitason erityisluokat vastaavat Kouvolan kaupungin vaativan luokkamuotoisen erityisopetuksen tarpeeseen. Luokkiin ohjataan oppilaita koko kaupungin alueelta. Suurimmassa osassa kaupunkitason erityisluokissa opiskelee 11-vuotisen oppivelvollisuuden oppilaita. Ryhmäkoot ovat kuusi, kahdeksan tai kymmenen oppilasta. Joustavan perusopetuksen ryhmät eli JOPO-ryhmät kuuluvat myös tähän ryhmään. (Kaupunkitason erityisluokat.)

Joustaviin tukipalveluihin kuuluu niin koulunkäyntiavustajat kuin erilaiset tuki- ja arviointijaksot. Lapsen ääni -hankkeen avulla on Kouvolan eteläiselle alueelle saatu kouluihin psykiatriset sairaanhoitajat eli psyykkarit. Lisäksi nuorisopalveluiden nuorisotyöntekijöiden kanssa tehdään yhteistyötä yläkouluissa ja JOPO-ryhmissä. (Joustavat tukipalvelut.)

Oppilashuoltotyötä johtaa koulussa rehtori ja sen koordinoinnista koulun tasolla vastaa oppilashuoltoryhmä. Tarkoituksena on tehdä moniammatillista yhteistyötä koulun tasolla oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut ovat osa koulujen oppilashuoltoa. Palvelut ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. Pääsääntöisesti oppilaan ohjaa palvelun piiriin koulun oppilashuoltoryhmä. Aloitteen voi myös tehdä oppilas itse tai hänen huoltajansa, opettaja sekä kouluterveydenhoitaja että oppilashuoltoryhmä. (Oppilashuolto.)

Kouluterveydenhuolto jatkaa neuvolassa alkanutta lapsen terveydentilan pitkäaikaisseurantaa. Kouluterveydenhuolto perustuu kansanterveyslakiin ja sen tehtävänä on

huolehtia oppilaiden kokonaisvaltaisesta terveydenhoidosta. Kouluterveydenhuolto on suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista toimintaa, jonka tarkoituksena on terveyden edistäminen ja terveystkasvatus sekä terveysongelmien ennaltaehkäisy. Yhteistyötä tehdään koko kouluyhteisössä sekä myös vanhempien ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on kannustaa oppilasta terveellisten elintapojen omaksumiseen. Kouluille on nimetty tätä varten oma kouluterveydenhoitaja. (Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.)

Opiskeluterveydenhuollon tarkoituksena on parantaa opiskelijoiden hyvinvointia edistämällä opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä. Tähän päästään lisäämällä opiskelijoiden tietoja ja taitoja terveyden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Opiskeluyhteisöjen toimivuutta tuetaan antamalla käyttöön asiantuntija-apua ja toimimalla hyvässä yhteistyössä hyvinvoinnin edistämiseksi. Opiskeluterveydenhuolto on tekemisissä täysikäisten opiskelijoiden kanssa, joten huoltajien rooli jää usein varsin vähäiseksi. (Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.)

Suomessa on yleinen oppivelvollisuus, joka koskee sekä Suomessa vakituisesti asuvia lapsia että ulkomaan kansalaisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy, kun perusopetuksen on suoritettu tai oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Perusopetus on maksutonta ja se sisältää oppimateriaalit sekä ruokailut. (Maahanmuuttajaopetus.)

Kouvolassa maahanmuuttajaoppilaat, joilla ei ole suomen kielen taitoa, ohjataan opiskelemaan valmistavan opetuksen ryhmään joko Eskolanmäen kouluun tai Kankaan kouluun. Valmistavassa ryhmässä opiskelu kestää puolesta vuodesta vuoteen ja tämän jälkeen oppilas siirtyy opiskelemaan omaan lähikouluunsa. Valmistavan opetuksen pienryhmäopetuksen tavoitteena on tukea maahanmuuttajaoppilaan suomen kielen oppimista ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan oppilaan omaa kulttuuria unohtamatta. (Maahanmuuttajaopetus.)

7.2 Uudet matalan kynnyksen palvelut muualla Suomessa

7.2.1 ABC kohtaa nuoria -hanke

Hanke aloitettiin helmikuussa 2010 ja siihen valikoitui mukaan 14 ABC-liikennemyymälää ympäri Suomea. ABC-liikennemyymälöistä on muodostunut nuorille kokoontumispaikka, jossa voi viettää aikaa muiden nuorten kanssa. Useat nuorille suunnatut palvelut ja tilat eivät ole onnistuneet keräämään nuoria yhteen. Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on lisätä ABC-liikennemyymälöiden henkilöstön osamista nuorten kohtaamisessa. Hankkeen yhtenä tarkoituksena on kehittää rakentavia toimintatapoja nuorten asiointiin ABC-asemilla sen sijaan, että lisittäisi ainoastaan rajoituksia ja kieltoja heitä kohtaan. (ABC kohtaa nuoria.)

Nuorten ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta voidaan parantaa, kun tunnistetaan nuorten kokoontumisien syy ja miten haasteellisia tilanteita voidaan ennakoida. ABC-liikennemyymälöiden lähiympäristöön luodaan eri tahoista koostuva yhteistyöverkosto. Mukana yhteistyöverkoston kokoamisessa on edustaja sosiaalitoimesta, koulutoimesta, nuorisovaltuustosta, seurakunnasta, poliisista, vartiointiliikkeestä, paikallisesta sovittelutoimistosta, etsivästä nuorisotyöstä, kunnan nuorisotoimesta sekä nuorten vanhemmat että erilaisten järjestöt ja yhdistykset. Nuoret ovat päässeet suunnittelemaan yhteisiä pelisääntöjä, joiden pohjalta liikennemyymälät painavat esitteen. Tarkoituksena on myös jatkossa lisätä nuorten oman asiantuntemuksen hyödyntämistä. (ABC kohtaa nuoria.)

Monialaisella yhteistyöverkostolla on tärkeä tehtävä myös kaupallisissa ympäristöissä. Samat nuoret viettävät aikaa yhtälailla kauppakeskuksissa kuin nuorisotalolla tai koulujen pihilla. Kaupallisten toimijoiden ja nuorten parissa työtä tekevien tahojen välisen yhteistyön aloittaminen toimii hyvänä työkaluna. ABC kohtaa nuoria -hanke on keskittynyt nimenomaan yhteistyöverkostojen luomisen mallintamiseen ja ruohonjuuritason käytännön toteutukseen. (ABC kohtaa nuoria.)

7.2.2 Walkers-Hubu-bussi

Tämä projekti on käynnistynyt keväällä 2011, ja se kestää vuoden 2013 loppuun saakka. Projektista vastaavat yhdessä Aseman Lapset ry ja Elämä On Parasta Huumetta ry.

Projektin tarkoituksena on kehittää nopean reagoinnin mallia. Mallin avulla pyritään olemassa olevien palvelurakenteiden sekä yhteistyön kanssa vaikuttamaan nuorten aiheuttamiin alueellisiin ilmiöihin. (Walkers-Hubu-bussi.)

Bussi toimii liikkuvana kahvilana ja se on tarkoitettu alle 18-vuotiaille nuorille. Nuorille on tarjolla kohtuuhintaisia kahvilapalveluita ilman ostopakkoa. Bussissa on mahdollista käyttää mobiili- ja pelipalveluita, jotka on Elämä On Parasta Huumetta ry:n tuottamia. Nuoria houkutellaan toiminnan piiriin esimerkiksi bussin tarjoamilla kiinnostavilla ja monipuolisilla palveluilla sekä alueella tapahtuvalla näkyvällä jalkautumisella. Kesällä bussi liikkui Helsingin keskustan alueella ja muulloin ympäri pääkaupunkiseutua. Bussi saa tilauksesta kolmen kuukauden ajaksi alueella. Tilauksen bussin tilaamisesta tekevät alueella nuorten kanssa työskentelevät aikuiset. (Walkers-Hubu-bussi.)

Päätös bussin tulemisesta alueelle tehdään yhdessä Aseman Lapset ry:n bussitiimin ja alueella nuorten parissa toimivan verkoston yhteistyönä. Bussitoiminnassa korostetaan yhteistyötä paikallisten toimijoiden parissa. Tällä tavoin pyritään tavoittamaan alueiden nuoret paremmin ja samalla luomaan uusia verkostoja nuorten muuttuville tarpeille. Tämän projektin aikana saadaan uudenlaisia malleja, joilla edesautetaan alueen turvallisuuden lisäämistä sekä verkostoyhteistyötä. Samalla projektin tarkoituksena on kehittää katusovittelumalli. (Walkers-Hubu-bussi.)

7.2.3 Ohjaus- ja tukikeskus Kipinä

Vantaalla käynnistyi hanke, jonka tarkoituksena on kehittää 16–24-vuotiaille ohjausta ja tukea tarvitseville nuorille aikuisille matalan kynnyksen toimintamalli. Malli on nivelvaiheen palvelu, ja sen pääasiallisena kohderyhmänä ovat 16–21-vuotiaat. Tarvittaessa ohjausta ja tukea annetaan vanhemmille. Ohjaus- ja tukikeskus Kipinä muodostuu kahdesta toisiaan tukevasta toimintamallista. Mallin on arvioitu palvelevan noin 250 - 300:aa nuorta vuodessa. (Ahola 2011, 136.)

Ohjaus- ja tukikeskuksen toiminnan tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja varmistaa, että jokainen nuori löytäisi mielekkään kiinnostuksen kohteen elämälleen. Keskus perustettiin monialaisena yhteistyönä ja siinä oli mukana sivistystoimen, nuorisopal

veluiden sekä sosiaali- ja terveystoimen edustajat. Toimipiste sijaitsee Vantaalla keskeisellä paikalla, ja siihen on hyvät ja helpot kulkuyhteydet. Työntekijöiden tarkoituksena on liikkua nuorten parissa ja ottaa kontaktia sellaisiin nuoriin, jotka tarvitsevat tukea eivätkä itse osaa ohjautua palvelun piiriin. (Ahola 2011, 137.)

Ohjaus- ja tukikeskus Kipinän toiminnan keskeisenä ajatuksena on varmistaa, että nuori saa peruskoulun päättymisen jälkeen tarvitsemaansa tukea ja ohjausta elämänsuunnitteluun. Ohjauskeskuksen tarkoituksena on antaa palvelua tilanteessa, jossa opinnot ovat jäämässä kesken, jää ilman jatkokoulutuspaikkaa peruskoulun jälkeen tai on jäämässä kotiin ilman jatkosuunnitelmia. (Ahola 2011, 137-138.)

7.2.4 Lempäälän Ohjaamo

Tämän toimintamallin tarkoituksena on parantaa monialaista yhteistyötä, joka kohdistuu lasten ja nuorten asioihin. Käytännön tasolla tehtävää monialaista yhteistyötä toteuttaa Lempäälän Ohjaamo, joka perustettiin vuoden 2009 kesällä. Ohjaamo tarjoaa tukea ja ohjausta nuoren elämäntilanteeseen, koulutukseen, työelämään tai muihin palveluihin liittyvissä asioissa. Tärkeää on huomioida nuoren oma lähtökohta. Lempäälän Ohjaamoon on keskitetty nuorten ohjaus- ja neuvontapalvelut ja tukitoiminta sekä erityisnuorisotyö. Tämän lisäksi Ohjaamo on mukana järjestämässä joustavaa lisäopetusta. (Häkli 2011, 120.)

Ohjaamon palvelut ovat tarkoitettu 16–29-vuotiaille nuorille. Yhteyden nuori voi ottaa minkälaisessa elämäntilanteessa tahansa. Palvelun tarkoituksena on ohjata nuori taroituksenmukaiseen palveluun ja antaa tukea siihen kiinnittymisessä. Tällöin voidaan varmistua siitä, ettei nuori putoa palveluiden väliin tai jää niiden ulkopuolelle. Ohjaamon tarkoituksena on auttaa nuorta eri elämäntilanteissa ja palveluiden nivelvaiheissa sekä palveluiden saavuttamisessa. (Häkli 2011, 120-121.)

Lempäälän Ohjaamossa työskentelevät etsivän työn koordinaattori, erityisnuorisotyöntekijä ja lisäopetuksen ohjaaja. Lisäksi verkostoon kuuluvat lastensuojelun, perheytyön, nuorten työpajan, perusopetuksen, ammatillisten oppilaitosten, TE-toimiston ja seurakunnan edustajat. Ohjaamon toiminnan avulla saadaan tavoitettua niitä nuoria,

jotka ovat jääneet koulutus- tai työelämän ulkopuolelle tai eivät näy tilastoissa ja tukijärjestelmissä. (Häkli 2011, 121.)

Ohjaamon toiminnan avulla on ollut mahdollista ennakoida tilanteita ja tarjota nuorelle aiempaa parempaa varhaista tukea joka auttaa elämänkulun sujumisessa, koulutukseen ja työelämään pääsyn edistämiseksi. Haastavana ohjaustyössä on koettu nuorten puutteet elämänhallinnassa ja kyvyttömyys sitoutua palveluun. (Häkli 2011, 122.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Kouvolassa etsivä nuorisotyö ei jalkaudu nuorten pariin, vaan keskittyy kouluissa ja erilaisissa tapahtumissa oleviin nuoriin. Ikäryhmä on Kouvolassa 16 - 25-vuotiaat nuoret, vaikka Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Etsivää nuorisotyötä tehdään kahdella työntekijällä ja nämä vastaavat Kouvolan ja Iitin alueen etsivästä nuorisotyöstä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä tulisi olla tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittaminen. Tärkeää olisi keskittyä siihen, että etsivän nuorisotyön avulla voitaisiin löytää ne nuoret, jotka ovat opiskelu- tai työelämän ulkopuolella. Toimintaa voisi tehostaa toisen työparin avulla, jolloin työtä olisi mahdollista tehdä eri kouluaikoina. Eri aikoina tehtävän kartoituksen ja havainnoinnin avulla olisi mahdollista saada tarkempaa tietoa nuorten tilanteesta. (Nuorisolaki 2006/72; Hyytiäinen & Hirvonen 2011.)

Kouvolassa toimiva nuorten tieto- ja neuvontapiste Majakka toimii vain neljänä päivänä viikossa ja on auki kello 14 - 17 välillä. Näin lyhyt aukioloaika ei palvele nuoria, koska osa heistä liikkuu iltaisin. Aukioloaika voisi olla sama kuin muillakin liikkeillä, jotka sijaitsevat kauppakeskuksen yhteydessä. Kuten Lybeck ja Wallden (2011, 42) ovat todenneet, etsivän nuorisotyön tulee sijaita siellä, missä nuoret viettävät aikaansa ja olla tavoitettavissa aikoina, jolloin nuoret liikkuvat.

Lempäälässä toimivan Ohjaamon toiminnasta voisi ottaa mallia Majakan toiminnan kehittämiseen. Nuorilla ei ole välttämättä tietoa heille tarkoitetuista palveluista. Erilaisia toimijoita voisi olla Lempäälän Ohjaamon mallin mukaan etsivän työn koordinaattori, erityisnuorisotyöntekijä, lisäopetuksen ohjaaja. Lisäksi verkostoon voisi kuulua lastensuojelun, perhetyön, nuorten työpajan, perusopetuksen, ammatillisten oppilaitosten, TE-toimiston ja seurakunnan edustajat.

Palveluiden keskittämisellä voitaisiin parantaa sitä, että nuori löytää palvelun ja ei puutoa palveluiden väliin. Eri viranomaisten toimiminen yhdessä paikassa helpottaisi palveluiden kehittämistä siten, että ne vastaisivat nuorten tarpeita. Yhden luukun periaatteella toimiva keskus olisi helppo muiden nuorten parissa toimivien ihmisten muistaa. Kuten Hallituksen esityksessä (1/2010) suositellaan, viranomaistoiminnan tehostaminen toisi säästöjä, joiden avulla voitaisiin kehitellä nuorille heidän tarvitsemiaan palveluita.

Ohjaus- ja tukikeskus Kipinän mallista (Ahola 2011) voisi myös ottaa mallia Majakan toiminnan kehittämiseen. Nuori saattaa tarvita tukea opiskelun nivelvaiheissa ja siinä voitaisiin tehdä tiiviimpää yhteistyötä koulujen kanssa. Kipinässä on mukana myös sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystalveluiden edustajat. Kipinän toiminta on suunnattu erityisesti niille nuorille, joilla on vaikeuksia peruskoulun jälkeisissä opinnoissa, jotka ovat vaarassa menettää opiskelupaikkansa tai jotka eivät ole onnistuneet saamaan opiskelupaikkaa.

Kouvolassa tämä voisi käytännössä tarkoittaa sitä, että yhteistyötä lisätään esimerkiksi Kouvolan seudun ammattioppilaitoksen kanssa. Lisäksi tulisi sopia yhteisistä toimintatavoista, miten peruskoulunsa päättäneet, ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret systemaattisesti ohjattaisiin Majakan asiakkaiksi. Tällä hetkellä kaksi etsivän nuorisotyön työntekijää vastaa kaikista niistä nuorista, joita opinto-ohjaajat heille ilmoittavat kouluista. Todennäköistä olisi, että palveluja keskittämällä yhteen paikkaan, näiden nuorten auttaminen, heidän yksilölliset tarpeensa huomioiden, olisi tuloksellisempaa ja helpompaa.

Nuoret viettävät vapaa-aikaansa erilaisissa paikoissa. Kouvola on pinta-alaltaan suuri kaupunki ja nuoret tyypillisesti kokoontuvat omissa kaupungin osissaan tai taajamissa. Nuorten suosimissa paikoissa tulisi henkilökunnalla olla välineitä nuoren auttamisessa. Henkilökunta voisi neuvoa nuorta esimerkiksi Majakan palveluiden piiriin. ABC kohtaa nuoria -hanke saattaisi olla tervetullut vaihtoehto myös Kouvolan seudulle. (ABC kohtaa nuoria.) Etsivän nuorisotyön tekijät kävisivät ABC-asevilla niihin aikoihin, kun nuoret siellä kokoontuvat. Tärkeätä olisi lisätä henkilökunnan ja etsivän nuorisotyön välistä yhteistyötä. Nuoren kohdalla tämä voisi, helpottaa ja madaltaa kynnystä ottaa kontakti ihmiseen, joka ei ole viranomainen.

Nuorisotilojen alueellisesta hajanaisuudesta johtuen, yksi vaihtoehto mennä lähemmäs nuoria, olisi viedä liikkuva nuorisotalo myös niille alueille, joissa sitä ei ole. Tähän tarkoitukseen voisi soveltaa Walkers-Hubu – bussin toiminta-ajatusta. Bussin toiminnan tarkoituksena olisi saada ajankohtaista tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista sekä viedä tietoa nuorille. Nuorille tämä liikkuva nuorisotalo tarjoaisi mahdollisuuden keskustella aikuisen kanssa, jota kiinnostaisivat nuorten asiat. Työntekijöinä voisi toimia etsivän nuorisotyön ja nuorisotalojen työntekijät. Bussin toiminnan voisi integroida

osaksi Majakan toimintaa. Nuorten kokoontumispaikoista voisi saada tietoa nuorten parissa toimivien muiden ihmisten kautta. Poliisi saa yleensä ilmoituksen alueella ilmenneistä järjestyshäiriöistä, jotka ovat nuorten aiheuttamia. Yhteistyö bussin työntekijöiden ja poliisin kanssa mahdollistaisi bussin menemisen kyseiselle alueelle.

9 POHDINTA

Suomessa toteutetaan monenlaisia palveluita ja toimintamalleja, joiden tarkoituksena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Tarkastelin tässä opinnäytetyössäni ainoastaan näitä neljää toimintamallia. Näiden toimintamallien avulla, voidaan nimenomaan parantaa monialaista yhteistyötä ja etsivää nuorisotyötä. Nuorisolain muutoksella oli tarkoitus saada selkiytettyä näitä kahta asiaa. Mielestäni on tärkeää, että nuorten parissa toimivat ihmiset voivat tehdä töitä yhdessä. Monialaisen yhteistyön avulla voidaan parantaa palveluja sekä selkiyttää toimintaa. Viranomaisten tasolla se selkiyttää samalla työtehtäviä ja helpottaa tiedon jakamista.

Voi hyvin nuori! -hanke keskittyy 16 – 29 –vuotiaisiin nuoriin ja heidän hyvinvoinnin parantamiseen ja syrjäytymisen vähentämiseen. Tutkimusten kautta kuitenkin tiedetään, että ongelmia alkaa yleensä esiintyä jo varhaislapsuudessa. Järvisen ja Jahnukaisen (2001) prosessimallin mukaisesti ongelmat alkavat ensiksi näyttäytyä joko kodissa tai koulussa. Mahdollista on myös ongelmien näyttäytyminen molemmissa paikoissa samaan aikaan. Näin ollen perheiden mahdollisuuksia avun saamiseksi tulisi parantaa. Jonkinlainen matalan kynnyksen palvelu perheille, olisi tässä paikallaan. Kotona ilmenneet erilaiset käytöshäiriöt kertovat jonkinlaisista ongelmista nuoren elämässä. Kaikelle oudolle käytökselle ei tarvitse toki etsiä diagnoosia, vaan nuoren ja hänen perheensä kanssa tulisi yhdessä pohtia näitä asioita. Kouluissa tulisi olla ammattihenkilöitä, jotka olisivat aina paikalla nuorta varten.

Nuorten elämäntilanteet voivat olla erilaisia ja tämän takia palvelun tulisi olla mahdollisimman joustava. Nuorten tarvitsema apu voi vaihdella opiskelu- ja työpaikan hausta aina elämänhallintaa liittyvissä asioissa. Nuorten kannalta olisi hyvä, jos heidän tarvitsemat palvelut ja tiedot olisivat yhdessä paikassa. Kouvolassa tätä toimintaa voitaisiin jatkossa kehittää parantamalla tieto- ja ohjauspalvelu Majakan toimintaa. Majakan toiminnassa voisi olla mukana etsivä nuorisotyö sekä ainakin työvoimatoimiston edustaja. Jatkossa tulee tarkkailla vielä rakenteilla olevan ostoskeskus Veturin suosiota nuorten keskuudessa. Pääkaupunkiseudulla pitkään asuneena tiedän, miten mielellään nuoriso hakeutuu viettämään aikaa suuriin ostoskeskuksiin. Tarpeen tullen täytynee miettiä Majakan fyysistä sijaintia uudelleen.

Nuorten ongelmiin tulisi puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta voitaisiin ehkäistä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten syrjäytymistä. Nuoret viettävät vapaa-aikaansa erilaisissa paikoissa, kuten kauppakeskuksissa ja huoltoasemilla. Tämän takia Kouvolan etsivää nuorisotyötä tulisi tehdä enemmän kartoituksen ja havainnoinnin menetelmiä hyväksi käyttäen. Jalkautumalla nuorten pariin saadaan ajankohtaista tietoa nuorten tilanteesta. Tämä auttaa nuorille suunnattujen palveluiden kehittämisessä. Kouvolassa toimii useita nuorisotaloja, mutta niiden heikkoutena voisi pitää sitä, että ne eivät tavoita kaikkia nuoria. Tähän vaikuttavat sekä niiden aukioloajat että ikärajoitukset. Nuorilla tulisi olla paikkoja missä he voivat viettää aikaa.

Majakkaa voisi markkinoida Kouvolan seudun nuorille paikkana, josta on mahdollista saada erilaisia palveluita sekä tukea erilaisiin nuorta koskeviin ongelmiin. Tämä lisäisi nuorten tietämystä palveluista ja voisi vaikuttaa samalla heidän aktiivisuuteensa haakeutua niihin. Etsivän nuorisotyön työntekijöiden tulisi jalkautua nuorten pariin, jotta heille voisi kertoa esimerkiksi Majakan toiminnasta.

Opinnäytteeni kuvaa matalan kynnyksen palveluohjauksen edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia Kouvolan seudulla. Opinnäytetyöni tulokset ja uudet kehittämismahdollisuudet auttavat Kouvolan kaupunkia ohjaus- ja tietokeskus Majakan toiminnan kehittämisessä. Opinnäytetyöni tuottaa tietoa myös Voi hyvin nuori! -hankkeelle monialaisen yhteistyön tärkeydestä nuorten palveluita kehitettäessä.

Itselleni opinnäytetyöprosessi on tuonut runsaasti uutta tietoa nuorten syrjäytymisestä ja hyvinvoinnista sekä etsivän nuorisotyön menetelmistä. Uskon, että näistä tiedoista on minulle jatkossa apua, kun työskentelen nuorten parissa tulevassa työssäni sosionomina. Opinnäytetyö antoi minulle ymmärrystä siihen, minkälaisia asioita nuoret pitävät tärkeinä oman hyvinvointinsa kannalta. Tärkeä huomio oli mielestäni se, että nuorten asioihin tulee puuttua ennen kuin niistä muodostuu ongelma. Tämä on sekä yhteiskunnan että yksilön kannalta etu. Etsivän nuorisotyön menetelmät tulivat minulle tutuiksi ja huomasin miten näitä menetelmiä voi sovelletusti käyttää mihin tahansa asiakasryhmään. Opinnäytetyöprosessin aikana huomasin sen, miten tärkeää nuorelle on sosiaalinen luottamussuhde. Tällöin on tärkeää, että nuorella on turvallinen aikuinen, jolle voi puhua omista asioista vapaasti.

Syrjäytyminen on sanana leimaava ja parempi sana mielestäni olisikin sosiaalinen vahvistaminen, joka mainitaan nuorisolain muutoksessa. Jokaiselle nuorelle tulisi varmistaa peruskoulun jälkeinen jatkokoulutus. Ennaltaehkäiseminen olisi kaikista tehokkainta, mutta syrjäytymisen tunnistaminen alkuvaiheessa on vaikeaa. Omassa opinnäytetyössäni löysin muutamia erilaisia malleja, mutta Järvisen ja Jahnukaisen (2001) malli oli mielestäni yksinkertainen ja hyvä.

Hyvinvointi on lisääntynyt jo oman elämäni aikana todella paljon. Kuitenkin samaan aikaan ovat ikävät asiat lisääntyneet yhteiskunnassamme, kuten kouluampumiset ja perhesurmat. Voidaan siis sanoa, että hyvinvointi on lisääntynyt, mutta tarkoittaako se vain materian lisääntymistä? Tämän opinnäytetyön pohjalta voin todeta, että nuorille tärkeimpiä asioita ovat ystävät ja perhe. Niitä ei voida koskaan korvata millään tavalla eikä rahalla.

Nuorisolain muutos selkeytti monia asioita, niille jotka tekevät töitä esimerkiksi etsivää nuorisotyötä. Tietojen jakaminen viranomaisten kesken on tärkeää, koska silloin eri toimijat saavat tärkeää tietoa yksittäisen nuoren elämästä. Tämä nopeuttaa auttamistoimenpiteitä, koska silloin jokaisen eri viranomaisen ei tarvitse tehdä ylimääräistä työtä tämän tiedon eteen. Nuorisolain muutoksen avulla saatiin selkeytettyä monialaista yhteistyötä ja etsivää nuorisotyötä. Omassa opinnäytetyössäni käsittelen näitä asioita omina kappaleina.

Etsivässä nuorisotyössä on tärkeää, että syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla olevat nuoret tietävät ne ihmiset jotka haluavat auttaa heitä. Siksi etsivän nuorisotyön työntekijöiden tulee olla lähellä nuoria ja antaa nuorille mahdollisuuden lähestyä heitä. Yhden työparin määrä ei mielestäni ole riittävä, kun kyseessä on pinta-alaltaan näin iso kunta. Syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla olevat nuoret liikkuvat eri aikaan eri paikoissa. Jo tämän seikan vuoksi toinen työpari olisi todella paikallaan. Toinen työpari mahdollistaisi sen, että voitaisiin olla samaan aikaan eri paikoissa tai samassa paikassa eri aikaan. Näin ollen voitaisiin parantaa sitä todennäköisyyttä, että voitaisiin kohdata joku syrjäytynyt tai syrjäytymisuhan alla oleva nuori ja auttaa häntä.

Monialaisen yhteistyön lisääminen on tulevaisuudessa yhä tärkeämmässä osassa ja mielestäni olisi tärkeää tutkia sitä. Kouvolan seudulla voitaisiin kartoittaa viranomaisia ja muita toimijoita, jotka tekevät työtä nuorten parissa. Tämän kartoituksen avulla

saataisiin tietoa siitä, mitä muita tahoja eri viranomaiset käyttävät nuoren auttamiseen liittyvässä yhteistyössä. Samalla voitaisiin kehittää Kouvolaan oma malli, joka olisi kaikkien viranomaisten ja muiden toimijoiden saatavilla ja tiedossa.

Kouvolassa etsivä nuorisotyö ei jalkaudu nuorten pariin ja mielestäni olisi hyvä tutkia sitä, miten opiskelun tai työelämän ulkopuolella täysin olevat nuoret voidaan tavoittaa. Kouvolaan valmistuu uusi kauppakeskus Veturi, josta muodostuu varmasti nuorten kohtaamispaikka. Nuorten ajanvietto tulee varmasti lisääntymään ostoskeskuksessa ja tähän ryhmään suhtaudutaan yleensä kieltojen ja rajoitusten avulla. Yhtenä jatkotutkimuksena voisi olla se, miten nuorten osallisuutta voitaisiin lisätä kauppakeskuksen toimintoja kehiteltäessä.

LÄHTEET

ABC kohtaa nuoria. ABC kohtaa nuoria -hanke. Nuorten Palvelu ry:n internetsivut. Saatavissa:

<http://www.nuortenpalvelu.fi/index.php?pageName=abc%20kohtaa%20nuoria&page=showPage&pid=293&subpid=298&cols=1>. [viitattu 26.12.2011].

Ahola, E. 2011. Vantaan toimintamalli. Teoksessa Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Toim. Aaltonen, K. Tallinna: Tietosanoma Oy, s. 136 - 138.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Alueelliset pienryhmät. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/luokkamuotoainerityisopetus/alueellisetpienryhmat.html. [viitattu 15.3.2012].

Aaltonen, K. 2011a. Etsivään nuorisotyöhön lähes kahdeksan miljoonaa euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut. Tiedote. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/05/valtionavustukset_etsiva_nuorisoty.html?lang=fi. [viitattu 15.1.2012].

Aaltonen, K. 2011b. Nuorisopolitiikka. Teoksessa: Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Tallinna: Tietosanoma Oy. s. 17.

Etsivä työ. Ote nuorten työpajat. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

<http://www.otenuortentyopajat.fi/etsivatyo.html>. [viitattu 20.3.2012].

Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma – kärkihankkeet ja vastuu.

2011. Valtioneuvoston periaatepäätös 5.10.2011. Valtioneuvoston internetsivut. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/vn/hse-2011/fi.pdf>. [viitattu 5.1.2012].

HE 1/2010. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi nuorisolain sekä oppilasvalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100001.pdf>. [viitattu 20.2.2012].

Huhtajärvi, P. 2007. Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa: Hoikkala, T & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino, s. 446 - 449.

How's Life? 2011. Raportti. OECD:n internetsivut. Saatavissa:

http://www.oecd.org/document/39/0,3746,en_21571361_44315115_48858599_1_1_1_1,00.html. [viitattu 10.1.2012].

Häkli, E. 2011. Lempäälän toimintamalli. Teoksessa: Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Tallinna: Tietosanoma Oy, s. 120 - 122.

Hyvinvointi 2015 – ohjelma. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. Helsinki : Yliopistopaino. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3640.pdf&title=Hyvinvointi_2015__ohjelma__Sosiaalialan_pitkan_aikavalin_tavoitteita_fi.pdf [viitattu 15.1.2012].

Hyytiäinen, N & Hirvonen, J. Etsivän nuorisotyön työntekijät. Haastattelu 26.9.2011. Kouvola: Etsivän nuorisotyön toimisto.

Integroitu erityisopetus. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/integroitu erityisopetus.html . [viitattu 15.3.2012].

Isoaho, M. 2011. Nuorten paneeli – 2011. Opetus – ja kulttuuriministeriön internetsivut. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Kehittamisohjelma_2012-2015/Liitteet/Nuorten_Paneeli_2011_loppuraportti.pdf. [viitattu 20.1.2012].

Integroitu erityisopetus. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/integroitu erityisopetus.html . [viitattu 15.3.2012].

Joustavat tukipalvelut. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/joustavattukipalvelut.html.
[viitattu 15.3.2012].

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja rajat. Tampere: Vastapaino.

Järvikoski, A & Härkäpää, K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOY.

Järvinen, T & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Suutari, M (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 20. s 133-135.

Kasvun ja oppimisen tukipalvelut. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66.html. [viitattu 15.3.2012].

Kaupunkitason erityisluokat. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/luokkamuotoainerityisopetus/kaupunkitasonerityisluokat_1.html. [viitattu 15.3.2012].

Kaakinen, J., Törmä, S., Huotari, K & Inkeroinen, T. 2003. RAY:n rahoittaman huumeiden vastaisen työn ja matalan kynnyksen palvelujen merkitys. Avustustoiminnan raportteja 10. Sosiaalikehitys Oy. Helsinki: Pekan Offset Oy. Saatavissa:
http://www.ray.fi/avustustoiminta/aineistopankki/pdf_doc_arviointi/pdf/Huumeidenvastaisentyonmerkitys_raportti10.pdf [viitattu 10.3.2012].

Kohvakka, R. 2010. Sosiaalinen media vahvasti läsnä nuorten arjessa. Artikkelit. Tilastokeskuksen internetsivut. Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_002.html. [viitattu 27.1.2012].

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5445-6.pdf>. [viitattu 5.3.2012].

Kouvola kaupungin nuorten kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten työpajatoiminnan esiselvitys. Nuorten työtoimintaa selvittävän työryhmän pöytäkirja 13.12.2011. Kouvola kaupunki: Hyvinvointipalvelut.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. Kouvola kaupungin internetsivut. Saatavissa: http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/koulu-jaopiskeluterveydenhuolto.html. [viitattu 15.3.2012].

Lagström, H. 2011. Syrjäytymisen käsitteestä. Teoksessa: Uhinki, R. & Uhinki, A. (toim.) Anna nuorelle mahdollisuus – ettei kukaan syrjäydy. Turku: Hansaprint Oy. Saatavissa: http://www.utu.fi/cyri/Anna_nuorelle_tulevaisuus_julkaisu.pdf. [viitattu 15.1.2012].

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. 2010. Mitä on syrjäytymisen vastainen työ. Teoksessa: Laine, T. Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi

Laki nuorisolain muuttamisesta 20.8.2010/693.

Lappalainen-Lehto, R., Romu, M-L. & Taskinen, M. 2008. Haasteena päihteet. Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Luokkamuotoinen erityisopetus. Kouvola kaupungin internetsivut. Saatavissa: http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/luokkamuotoinenerityisopetus.html. [viitattu 15.3.2012].

Lybeck, T. & Wallden, J. 2011. Nuorisolain muutokset - monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa: Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Tallinna: Tietosanoma Oy.

Maahanmuuttajaopetus. Kouvola kaupungin internetsivut. Saatavissa: http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/maahanmuuttajaopetus.html. [viitattu 15.3.2012].

Matalan kynnyksen palvelut. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/matalan-kynnyksen-palvelut. [viitattu 15.1.2012].

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri. Opetusministeriö. Helsinki : Yliopistopaino Oy. Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2009.pdf [viitattu 10.12.2011].

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Saatavissa: http://www.tem.fi/files/29457/TEM_12_2011_netti.pdf [Viitattu 15.3.2011].

Männikkö, J. 2011. Etsivän nuorisotyön ja työotteen pika-analyysi. Kaupunki-innovaatiot –hanke. Saatavissa: <http://www.kaupunki-innovaatiot.fi/julkaisut/jaana-mannikko-etsivan-nuorisotyon-ja-tyootteen-pika-analyysi-2011>. [viitattu 12.11.2011].

Nuorisolaki 27.1.2006/72

Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. 2010. Konsensuskokous. Duodecimin internetsivut. Saatavissa: <http://www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1287864842/konsensuslausuma090210.pdf>. Viitattu [2.1.2012].

Nuorisopalvelujen palveluverkkosuunnitelma 2011-2020. Kouvola kaupungin hyvinvointipalvelut. Kouvola kaupungin internetsivut. Saatavissa: http://www.kouvola.fi/material/attachments/sivistystoimi/sivistystoimitilaaja/5yQSPNyfJ/KOUVOLAN_NUORISOPALVELUJEN_PALVELUVERKKOSUUNNITELMA_2011.pdf. [viitattu 20.3.2012].

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. 2007. Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnan-tarkastuskertomus 146/2007. Edita Prima Oy. Saatavissa:

http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf.
[viitattu 16.12.2011].

Nuotta-valmennus. Nuorisokeskus Anjalan internetsivut. Saatavissa:
<http://www.nuorisokeskusanjala.fi/nuottavalmennus/> [viitattu 5.3.2012].

Oppilashuolto. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:
[http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/koulukuraattoripalvelut.ht](http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/koulukuraattoripalvelut.html)
ml. [viitattu 15.3.2012].

Osa-aikainen erityisopetus. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:
[http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/osa-](http://www.kouvola.fi/palvelut/koulutus/oppilashuolto_66/osa-aikainenerityisopetus.html)
aikainenerityisopetus.html. [viitattu 15.3.2012].

Pekkola, J. 2009. Voi hyvin nuori! – Nuorten aikuisten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tutkimussuunnitelma. Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu: KymiCare.

Portaankorva, J. 2011. Kotiin syrjäytyneiden nuorten joukko kasvaa. Artikkel. YLE:n internetsivut. Saatavissa:
[http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/11/kotiin_syrjaytyneiden_nuorten_joukko_kasvaa_3](http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/11/kotiin_syrjaytyneiden_nuorten_joukko_kasvaa_3032782.html)
032782.html. [viitattu 20.11.2011].

Sipilä, N. Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 2/2011. s. 121. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/yp/2011/2/sipila.pdf> [viitattu 26.3.2012].

Sisäasiainministeriö. 2011. Uusi ote syrjäytymisen ehkäisyyn ja normaaliolojen häiriötilanteiden hallintaan. Tiedote. Sisäasiainministeriön internetsivut. Saatavissa:
[http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/vwSearchView/1113684AB6DDEBFCC2](http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/vwSearchView/1113684AB6DDEBFCC22578EE003CDBB5)
2578EE003CDBB5. [viitattu 2.1.2012].

Sisäasiainministeriö. 2008. Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäasiainministeriön julkaisuja 16/2008. Saatavissa:
[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/\\$file/162008.p](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/$file/162008.pdf)
df. [viitattu 2.1.2012].

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus : portti itsenäiseen elämään. Helsinki : Profami Oy.

Silander, H. 2007. Näkökulmia nuorten syrjäytymiseen ja selviytymiseen. Teoksessa: Kokko, R.-L., Tossavainen, K. & Hyvönen, P. (toim.) Lapsi näkyviin – nuori kuuluviin, s. 135. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1027-0/urn_isbn_978-951-27-1027-0.pdf. [viitattu 23.2.2012].

Vainio, R. 2011. Koulutuksen puute ja huostaanotto syrjäännyttävät. Artikkel. Helsingin Sanomien internetsivut. Saatavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Koulutuksen+puute+ja+huostaanotto+syrj%C3%A4%C3%A4nnytt%C3%A4v%C3%A4t/1135264891208>. [viitattu 28.12.2011].

Verkkonuorisotyö. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/palvelut/nuoriso/perusnuorisotyö/verkkonuorisotyö.html>. [viitattu 21.2.2012].

Walkers-Hubu-bussi. Walkers-Hubu-bussiprojekti 2011 - 2013. Aseman Lapset ry:n internetsivut. Saatavissa: <http://www.asemanlapset.fi/articles/1881/>. [viitattu 10.1.2012].